

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

LINA SATKUTĖ
TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

RELIGINĖS BENDRUOMENĖS LIETUVOJE IR PRANCŪZIJOJE
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
doc. dr. Leonas Virginijus Papirtis

Vilnius, 2005

Turinys

Įvadas.....	3
1. Religinė bendruomenė – specifinis viešasis juridinis asmuo Lietuvoje ir Prancūzijoje.....	5
1.1. Juridinio asmens samprata.....	5
1.2. Juridinių asmenų teisinės formos, jų rūšys. Privačiųjų ir viešųjų juridinių asmenų atribojimo problema.....	8
1.3. Religinės organizacijos, bendruomenės samprata ir rūšys.....	10
2. Religinių bendruomenių teisinė padėtis pagal Lietuvos ir Prancūzijos įstatymus.....	17
2.1. Religinių bendruomenių steigimas.....	17
2.1.1. Religinių bendruomenių steigėjai.....	17
2.1.2. Religinių bendruomenių registravimo ir įtraukimo į registrą ypatumai.....	20
2.2. Religinių bendruomenių teisnumas ir veiksnumas.....	25
2.3. Religinių bendruomenių turtinės teisės.....	32
2.3.1. nuosavybės teisės įgijimas.....	32
2.3.2. nuosavybės teisės atkūrimas.....	34
2.4. Religinių bendruomenių valdymo ypatumai.....	39
2.5. Religinių bendruomenių reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas.....	42
Išvados.....	48
Literatūros sąrašas.....	52
Santrauka.....	56
Résumé.....	57
Priedai.....	58

Ivadas

Problematiškumas ir aktualumas. Pastaruoju metu Lietuvoje yra steigiamos naujos religinės bendruomenės, kurių anksčiau nebuvo, didėja anksčiau įsisteigusių religinių bendruomenių (bendrijų) vaidmuo visuomenėje.

Priėmus naująjį Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą (2000 m.), jame tiesiogiai pirmą kartą buvo įtvirtintas religinės bendruomenės (bendrijos), kaip juridinio asmens, statusas. Priimant naująjį Civilinį kodeksą buvo pasirašytos ir tarptautinės sutartys tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Šv. Sosto, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas. Šiuo laikotarpiu kito ir kitų viešosios teisės šakų normos, reguliuojančios klausimus, susijusius su religinių bendruomenių (bendrijų) veikla. Buvo keičiami arba priimami nauji įstatymai, reguliuojantys nacionalizuoto turto grąžinimą religinėms bendruomenėms (bendrijoms). Naujas reguliavimas sukėlė įgyvendinimo problemas. Lietuvoje iki šiol visapusiškai nei religinės bendruomenės (bendrijos) teisinis reguliavimas, nei praktinis teisės aktų, reguliuojančių bendruomenių (bendrijų) veiklą, įgyvendinimas nebuvo moksliskai analizuotas (buvo tik atskiri straipsniai, nagrinėjantys religinių bendruomenių (bendrijų) bažnytine tvarka sudarytas santuokas). Visa tai įvertinti, lyginant su kitos valstybės – Prancūzijos – religinių bendruomenių (bendrijų) reguliavimu ir praktiniu įgyvendinimu, manau, yra aktualu. Prancūzija pasirinkta todėl, kad religinės bendruomenės (bendrijos) joje egzistuoja seniau nei Lietuvoje, jų veikla turi senas tradicijas, kuri tam tikrais etapais turėjo savų ypatumų. Stažuodamasi Prancūzijoje turėjau galimybę susipažinti su teisine literatūra religijos klausimais, taip pat panagrinėti praktinį teisės normų įgyvendinimą šioje srityje. Šiuo tikslu buvau susitikusi su Prancūzijos Vidaus reikalų ministerijos valstybės tarnautojais, atsakingais už religinių bendruomenių klausimus Prancūzijoje.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – nustatyti religinių bendruomenių (bendrijų) kaip viešųjų juridinių asmenų Lietuvoje ir Prancūzijoje skirtumus.

Šiame darbe iškeliamos šios **hipotezės**:

1. Yra esminių religinių bendruomenių (bendrijų) ypatumų Lietuvoje ir Prancūzijoje.
2. Religinių bendruomenių reglamentavimas Lietuvoje, priešingai nei Prancūzijoje, yra prieštaringas, jame stinga aiškumo.
3. Praktinis teisės aktų įgyvendinimas Lietuvoje ne visada atitinka teisės aktuose nustatytą reguliavimą.

Šio darbo tyrimo **objektas** – Lietuvos religinės bendruomenės (bendrijos) ir Prancūzijos kulto asociacijos.

Magistro baigiamojo darbo dalykas – religinių bendruomenių veiklą reglamentuojančių aktų *analizė*: naujasis Civilinis kodeksas, įstatymai, tarptautinės sutartys, teismų sprendimai, moksliniai straipsniai, kita teisinė literatūra, taip pat Prancūzijos Civilinis kodeksas, Prancūzijos Komercijos kodeksas, kiti Prancūzijos teisės aktai, teisinė literatūra.

Siekiant nurodyto tikslo, *magistro baigiamajame* darbe keliami tokie **uždaviniai**:

- 1) atskleisti religinės bendruomenės, kaip viešojo juridinio asmens, sampratą
- 2) išanalizuoti religinės bendruomenės steigimo ypatumus.
- 3) išnagrinėti religinių bendruomenių teismo turinį, valdymo ypatumus.
- 4) išanalizuoti religinių bendruomenių (bendrijų) pertvarkymo ir pabaigos pagrindus.

Magistro baigiamojo darbo struktūrą sudaro įvadas, du pagrindiniai skyriai, išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas bei santrauka lietuvių ir prancūzų kalbomis. Šio darbo pabaigoje pateikiami priedai.

Magistro baigiamajame darbe naudojama **literatūra**: Lietuvos Respublikos ir Prancūzijos Respublikos teisės aktai, tarptautinės sutartys (svarbiausia jų – Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis „Dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų“), Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausio Teismo bei Prancūzijos Respublikos Valstybės Tarybos ir Konstitucinės Tarybos praktika, kita civilinės teisės mokslinė literatūra.

Šiame darbe įstatymai ir kiti teisės aktai su pakeitimais ir papildymais pateikiami iki 2005 m. gruodžio 26 d.

Pagrindiniai šiame darbe taikomi **metodai** – lyginamasis ir analizės.

1. Religinė bendruomenė – specifinis viešasis juridinis asmuo Lietuvoje ir Prancūzijoje

1.1. Juridinio asmens samprata

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse¹ (toliau tekste – naujasis CK) įtvirtintas civilinių teisės subjektų skirstymas į fizinius asmenis ir juridinius asmenis pakeitė iki naujojo Lietuvos įsigaliojimo buvusį skirstymą į fizinius asmenis, juridinius asmenis ir įmones, neturinčias juridinio asmens teisių. Įmonėmis, neturinčiomis juridinio asmens teisių buvo laikomos personalinės įmonės ir ūkinės bendrijos. Priešingai nei pagal naująjį CK personalinės įmonės ir ūkinės bendrijos veikė savo, o ne jas sudarančių asmenų (asmens) vardu. Tai reiškė, kad jos turėjo ypatumą – civilinės atsakomybės neapribojimą juridinio asmens turtu, skirtingai nei juridiniai asmenys, kurie atsako tik savo turtu.

Civilinėje teisės teorijoje, juridiniais asmenimis vadinami žmonių sukurti teisiniai dariniai (organizacijos), turintys įstatymo nustatyta tvarka suteiktą teisinį subjektiškumą. Pagal naujojo CK 2. 33 straipsnio 1 dalį juridinis asmuo apibrėžiamas kaip savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme. Ši sąvoka talpina tokius požymius: organizacinis vieningumas, civilinis teisnumas ir veiksnumas, civilinis procesinis teisnumas ir veiksnumas. Šie požymiai laikomi pirminiais, kiekvienas iš jų yra būtinas, kad susivienijimas būtų laikomas juridiniu asmeniu².

Kaip minėta, pagal naująjį CK vienas pirminių juridinio asmens požymių yra jo *organizacinis vieningumas*. Šis požymis pasireiškia atitinkama vidine struktūra (susivienijimas turi dalyvių susirinkimą, skyrius, padalinius, valdymo, priežiūros organus ir pan.) ir šių struktūrinių dalių susijungimu į vieną visumą. Kiekvienas struktūrinis padalinys nustatyta tvarka pagal savo kompetenciją sąveikauja su kitu struktūriniu padaliniu.

Kitas pirminis juridinio asmens požymis – *civilinis teisnumas ir veiksnumas*. Civilinis teisnumas yra apibrėžiamas kaip galėjimas turėti konkrečias civilinių įstatymų numatytas ar jų nedraudžiamas teises ir pareigas. Civilinis veiksnumas suprantamas kaip galėjimas savo veiksmais įgyti ir įgyvendinti tokias teises bei savo veiksmais susikurti pareigas ir jas vykdyti. Juridinių asmenų, skirtingai nei fizinių asmenų, teisnumas ir veiksnumas atsiranda tuo pačiu metu, įsteigus juridinį asmenį³. Dauguma juridinių asmenų laikomi įsteigtais nuo jų įregistravimo momento (visi

¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 93.

³ Ten pat. P. 95.

privatieji juridiniai asmenys ir kai kurie viešieji juridiniai asmenys), tačiau kai kurie – nuo teisės akto dėl jų įsteigimo įsigaliojimo, nuo tam tikrų sąlygų įvykdymo (profesinė sąjunga), kai kurie yra juridiniais asmenimis *per se* (valstybė ir tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos).

Trečiasis iš paminėtų juridinio asmens pirminių požymių yra *civilinis procesinis teisnumas ir veiksnumas*. Civilinis procesinis teisnumas – galėjimas turėti civilines teises ir pareigas, o civilinis procesinis veiksnumas – galėjimas įgyvendinti savo teises teisme, taip pat pavesti atstovui vesti bylą.

Pažymėtina, kad CK⁴, galiojusio iki naujojo CK įsigaliojimo (2001 m. liepos 1 d.), 23 straipsnio 1 dalyje pateiktoje juridinio asmens sąvokoje buvo nurodytas juridinio asmens turtas⁵, kaip būtina sąlyga atitinkamą susivienijimą laikyti juridiniu asmeniu. Nors juridinio asmens turto atskirumas nėra laikomas pirminiu juridinio asmens požymiu⁶, manau, kad jis vis dėlto tokiu turėtų būti pripažįstamas – jeigu pagal pateiktą juridinio asmens apibrėžimą naujajame CK juridinis asmuo gali būti atsakovu teisme, jis privalo turėti ir atskirą turtą arba atskirai apskaitomą turtą, kad galėtų savarankiškai atsakyti pagal savo prievoles. Be to, sistemiškai aiškinant naująjį CK taip pat galima teigti, kad turtas yra būtinas juridinio asmens požymis, nes šio kodekso 2.48 straipsnio 1 dalis nustato, kad juridinis asmuo turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja nuosavybės ar patikėjimo teise. Šis požymis buvo tiesiogiai nurodytas ir 1996 m. paskelbto naujojo CK projekte⁷ pateiktame juridinio asmens apibrėžime⁸.

Išvestiniai požymiai papildo arba detalizuoja pirminius juridinio asmens požymius. Išvestiniai juridinio asmens požymiai priklauso nuo juridinio asmens teisinės formos. Prie pastarųjų juridinio asmens požymių priskiriamas juridinio asmens pavadinimas, jo valdymo organai ir kt.

Naujojo CK komentaro autorių teigimu juridinio asmens organizacinį vieningumą lemia tai, kad susivienijimo struktūriniai padaliniai veikia ne savo, o viso juridinio asmens vardu, todėl susivienijimas turi turėti pavadinimą, kuris leidžia identifikuoti juridinį asmenį ir yra laikomas išvestiniu juridinio asmens požymiu⁹. Manau, kad toks juridinio asmens pavadinimo priskyrimas prie išvestinių juridinio asmens požymių kelia abejonių, nes juridinio asmens pavadinimas yra

⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1999.

⁵ CK 23 str. 1 d. „Juridiniai asmenimis laikomos organizacijos, kurios turi atskirą turtą, gali savo vardu įgyti turtines bei asmenines neturtines teises ir turėti pareigas, būti ieškovais ir atsakovais teisme arba trečiųjų teisme (arbitraže).“

⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2002. P. 95.

⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso projektas//Valstybės žinios, 1996, Nr. 108.

⁸ CK 139 str. Juridinis asmuo yra įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas teisės subjektas, kuris nuosavybės ar patikėjimo teise valdo atskirą jam steigėjo perduotą ir vėliau įgytą turtą, turi savo vardą, gali savo vardu įgyti turtines bei asmenines neturtines teises, turėti pareigas, būti ieškovu ir atsakovu teisme, taip pat savo teisnumo ribose atlikti kitus juridinius veiksmus.

⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 94-95.

įvardintas juridinio asmens sąvokoje (naujojo CK 2.33 straipsnio 1 dalis) kaip būtinas juridinio asmens požymis. Be to, ir naujojo CK 2.39 straipsnio 1 dalis nustato, kad juridinis asmuo privalo turėti savo pavadinimą, pagal kurį jį būtų galima atskirti nuo kitų juridinių asmenų. Atsižvelgiant į tai, mano nuomone, juridinio asmens pavadinimas priskirtinas prie pirminių juridinio asmens požymių.

Pateikta juridinio asmens požymių klasifikacija nėra vienintelė galima. Pavyzdžiui, prof. V. Pakalniškis nurodo tokius juridinio asmens požymius: 1) pavadinimas, pagal kurį jį galima atskirti nuo kitų asmenų; 2) atskiras turtas; 3) teisinis subjektiškumas, kurį apibūdina tokie elementai: a) organizacijos įstatai (statutas); b) galėjimas savo vardu turėti civilines teises ir pareigas; c) valdymo organai¹⁰.

Teisės literatūroje pažymima, kad atsižvelgiant į tai, kad juridinio asmens samprata išsirutuliojo istoriškai vystantis juridinio asmens doktrinai, kurios plėtotę labiausiai lėmė socialinė ir ekonominė būtinybė, išskiriami juridinio asmens požymiai yra santykiniai. Juridinio asmens samprata yra išvestinė ne iš minėtų požymių, bet iš socialinio ir ekonominio šių požymių tikslingumo, todėl skirtingos juridinio asmens požymių klasifikacijos viena kitai neprieštarauja¹¹.

Prancūzijoje juridinio asmens statuso įgijimas siejamas su šio asmens registravimu atitinkamame viešame registre arba, teisės aktų nustatyta tvarka paskelbimu *Officieliam leidinyje* (pranc. *Journal officiel*) apie juridinio asmens įsteigimą.

Nei Prancūzijos Civilinis kodeksas¹², nei Komercijos kodeksas¹³ nepateikia juridinio asmens sąvokos apibrėžimo. Tačiau teisės teorijoje juridinio asmens statusas pripažįstamas susivienijimui, pasiekusiam pakankamą organizuotumo lygį, kad galėtų užtikrinti su jo veikla susijusių teisėtų kolektyvinių interesų apsaugą¹⁴. Iš to atitinkamai galima išvesti tokius požymius: organizacinis vieningumas – kolektyvinis bendrai priimtų sprendimų išreiškimas; civilinis teisnumas ir veiksnumas – galėjimas vykdyti įstatymų leidžiamą veiklą (komercinę, politinę, religinę ir kt.), kurios plėtra ir apsauga yra teisėtos; civilinis procesinis teisnumas ir veiksnumas – galėjimas ginti savo interesus.

---

¹⁰ Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R., Vitkevičius P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. P. 157.

¹¹ Ten pat. P. 157.

¹² Code civil. – Paris : Dalloz, 2004.

¹³ Code de commerce//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=&code=CCOMMERL.rcv>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

¹⁴ Teyssié B. Droit civil. Les personnes. – Paris: Letec, 1999. P. 309.

1.2. Juridinių asmenų teisinės formos, jų rūšys. Privačiųjų ir viešųjų juridinių asmenų atribojimo problema.

Naujajame CK (2.33, 2.39, 2.44, 2.47 ir kiti straipsniai) vartojama juridinio asmens „teisinės formos“ sąvoka, kuri nėra detalizuota, bet suprantama kaip atskiros juridinių asmenų rūšys. Teisinės formos gali būti įvardintos tiek naujajame CK, tiek kituose įstatymuose, kaip atskiri juridiniai asmenys.

Įvairių teisinių formų juridinius asmenis galima išskirti į atskiras teisinių formų grupes pagal įvairius kriterijus. Pavyzdžiui, pagal naujojo CK 2.33 straipsnio 1 dalį juridiniai asmenys pagal veiklos pobūdį skirstomi į įmones, įstaigas, organizacijas. Įmonė suprantama kaip susivienijimas, kuris užsiima ūkine komercine veikla. Šia veikla siekiama gauti naudos įmonės steigėjams¹⁵. Galima išskirti tokias šiuo metu Lietuvos Respublikoje veikiančias teises įmonių formas: individualios (personalinės) įmonės, tikrosios ūkinės bendrijos, komanditinės (pasitikėjimo) ūkinės bendrijos, akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės ir investicinės kintamojo kapitalo bendrovės, valstybės įmonės, savivaldybės įmonės, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės (kooperatyvai), Europos bendrovės¹⁶. Visos šios teisinės formos įtvirtintos atskirais įstatymais. Pastebėtina, kad šios įmonių teisinės formos yra iš esmės analogiškos Prancūzijoje egzistuojančioms įmonių formoms. Įmonių veiklą Prancūzijoje reglamentuoja Komercijos kodeksas (2000 m. rugsėjo 21 d. redakcija). Jis pakeitė iki tol galiojusius atskirus įmonių veiklą reglamentavusius įstatymus.

Kaip minėta, be įmonių, naujojo CK 2.33 straipsnio 1 dalis išskiria įstaigas ir organizacijas. Naujojo CK komentaro autorių nuomone, įstaiga yra suprantama kaip susivienijimas, vykdamas įstatymų nustatytas valstybės ar savivaldybės funkcijas, ar susivienijimas, veikiantis socialinio, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ar kitose panašiose srityse, kurio tikslas – tenkinti tam tikrus viešuosius interesus¹⁷. Lietuvos Respublikos įstatymuose nėra pateikto išsamaus įstaigų teisinių formų sąrašo, tačiau, įstaiga, mano nuomone, turi atitikti biudžetinės įstaigos ar viešosios įstaigos teisinę formą.

Organizacija – bet koks kitas susivienijimas, kuris skirtas jos narių poreikiams tenkinti. Pavyzdžiui, asociacija, politinė partija, religinė bendruomenė.

---

¹⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 94.

¹⁶ Juridinių asmenų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“, 11 ir 12 punktai// Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4810.

¹⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 94.

Įvairių teisinių formų juridiniai asmenys naujajame CK, skirtingai nei iki tol galiojusiam CK, skirstomi į viešuosius ir privačiuosius juridinius asmenis. Skirstymas grindžiamas dviem kriterijais. Pirma, jų steigėjų intereso pobūdžiu (tikslas) ir steigėjų (dalyvių) galėjimu gauti pelną. Viešaisiais juridiniais asmenimis pagal naujojo CK 2.34 straipsnio 2 dalį yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudoti sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus¹⁸. Tokiais asmenimis yra valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės, visuomeninės organizacijos, labdaros ir paramos fondai ir pan.

Privačiais juridiniais asmenimis yra laikomi juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačiuosius interesus. Tokiais asmenimis yra akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės, tikrosios ir komandinės ūkinės bendrijos, individualios įmonės, kredito unijos ir kitos kredito įstaigos, Europos ekonominių interesų grupės, advokatų profesinės bendrijos, Europos bendrovės.

Kitas požymis – pelno siekimas. Pagal naujojo CK 2.34 straipsnio 2 dalį tai reikėtų suprasti kaip draudimą steigėjams ar dalininkams iš viešojo juridinio asmens veiklos gauti pelno.

Pastebėtina, kad skirtumas tarp viešųjų ir privačiųjų asmenų ne visada yra akivaizdus. Privatieji juridiniai asmenys taip pat gali būti nesiekiančiais pelno, pavyzdžiui, daugiabučių namų savininkų bendrijos, kurios prie privačiųjų asmenų priskiriamos dėl kito savo požymio – privačių jos narių interesų tenkinimo¹⁹.

Juridinių asmenų skirstymas į viešuosius ir privačiuosius juridinius asmenis svarbus nustatant šių asmenų teisnumo turinį. Viešųjų juridinių asmenų teisnumas yra specialusis, o privačiųjų – bendrasis. Privatieji juridiniai asmenys gali turėti ir įgyti bet kokias civilines teises ir pareigas, išskyrus tas, kurioms atsirasti reikalingos atitinkamos fizinio asmens savybės (amžius, lytis, giminystė). Viešųjų juridinių asmenų specialusis teisnumas reiškia, kad jie gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams. Viešųjų juridinių asmenų veiklos tikslai turi būti apibūdinti aiškiai ir išsamiai, nurodant veiklos sritį bei rūšį (naujojo CK 2.47 straipsnio 2 dalis). Taigi, viešojo juridinio asmens įstatuose privalu tiksliai išvardinti visas veiklos rūšis, kurias rengiasi vykdyti viešasis juridinis asmuo ir šis juridinis asmuo negalės vykdyti veiklos, kurios jis nebus nurodęs savo steigimo dokumentuose. Jei viešasis juridinis asmuo sudarys sandorį, kuris prieštarauja jo veiklos tikslams, toks sandoris gali būti

---

¹⁸ Viešasis interesas teisės literatūroje aiškinamas nevienareikšmiškai. Pažymima, kad dažnai tenkinant privatų interesą galima patenkinti ir viešąjį interesą.

¹⁹ Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R., Vitkevičius P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. P. 211.

pripažintas negaliojančiu. Tad viešųjų juridinių asmenų atžvilgiu taikoma *ultra vires* doktrina, pagal kurią kiekvienas juridinio asmens sandoris, nenumatytas jo įstatuose (neatitinkantis jo tikslų) yra *ultra vires* sandoris.

Pažymėtina ir tai, jog sandoriai, kuriuos sudarė viešojo juridinio asmens organai pažeisdami savo kompetenciją, nesukelia prievolių juridiniam asmeniui (naujojo CK 2.84 straipsnio 1 dalis). Tuo tarpu sandoriai, kuriuos sudarė privačiojo juridinio asmens valdymo organai pažeisdami savo kompetenciją, sukelia prievolės juridiniam asmeniui, išskyrus atvejus, kai įrodoma, jog sudarydamas sandorį trečiasis asmuo žinojo, jog sandorį sudarė šios teisės neturintis juridinio asmens valdymo organas, ar dėl aplinkybių susiklostymo negalėjo to nežinoti (naujojo CK 2.83 straipsnio 1 dalis).

Naujasis CK numato draudimą pertvarkyti viešąjį juridinį asmenį į privatų juridinį asmenį (naujojo CK 2.104 straipsnio 3 dalis), tuo tarpu privatusis juridinis asmuo gali būti pertvarkytas į bet kurį juridinį asmenį.

Prancūzijoje taip pat skiriami pelno siekiantys ir pelno nesiekiantys juridiniai asmenys. Pelno siekiančiais asmenimis laikomos visų rūšių įmonės. Pelno nesiekiančiais – asociacijos, profesinės sąjungos, fondai. Pastarieji juridiniai asmenys nors ir gali gauti pelno, tačiau šio pelno negali skirstyti savo nariams²⁰.

Toliau bus nagrinėjama viena iš viešųjų juridinių asmenų teisinių formų – religinės bendruomenės.

1.3 Religinės organizacijos, bendruomenės samprata ir rūšys

Religijos laisvė yra įtvirtinta tiek tarptautiniuose ir Europos Sąjungos teisės aktuose, kaip, pavyzdžiui, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto²¹ 18 straipsnis, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos²² 9 ir 14 straipsniai, tiek Lietuvos Respublikos Konstitucijos²³ (toliau tekste – Konstitucija) 29 ir 43 straipsniuose.

Realizuoti savo teises fiziniai asmenys gali susijungę į atskirus juridinius asmenis. Tik būdama teisės subjektas, religinė bendruomenė gali pirkti ar nuomotis nekilnojamąjį turtą, būtiną susirinkimams, kilnojamajam (asmeniniam) turtui, tokiam kaip knygos, apranga, transporto

²⁰ Teyssié B. Droit civil. Les personnes. – Paris: Letec, 1999. P. 314.

²¹ Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, priimtas 1966 m. gruodžio 16 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija 2200A (XXI)/Valstybės žinios, 2002, Nr. 77-3288.

²² Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija//Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.

²³ Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

priemonės, telefonas ar kitos susisiekiimo priemonės ir t. t. įgyti ir saugoti, būti ieškove ir atsakove teisme, sudaryti sandorius ir tvarkyti visus kasdienius pasaulietinius bendruomenės reikalus. Todėl laisvė išpažinti tikėjimą bendruomenėje šiuolaikiniame teisiniame pasaulyje apima teisę funkcionuoti kaip juridinei bendruomenei²⁴.

Religines bendruomenes reglamentuoja naujojo CK 2.34 (Viešieji ir privatieji asmenys), 2.37 (Religinės bendruomenės ir bendrijos), 2.84 (Sandoriai, sudaryti pažeidžiant viešojo juridinio asmens valdymo organų kompetenciją) 2.85 (Kompetencijos paskelbimas), 3.24 (Santuokos sudarymas Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka), 3.25 (Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų oficiali apskaita), 3.304 (Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų apskaita) straipsniuose. Tačiau nei viename iš šių straipsnių nėra pateikta religinės bendruomenės samprata. Tik naujojo CK 2.34 straipsnio 2 dalyje religinės bendruomenės įvardijamos kaip vienas iš viešųjų juridinių asmenų. Tai reiškia, kad religinės bendruomenės yra juridiniai asmenys, steigiami tenkinti viešam interesui – atitinkamos religijos tikslams ir, kad religinės bendruomenės dalyviai – nariai nesiekia pelno.

Naujojo CK 2.37 straipsnyje yra įvardintos trijų pakopų religinės organizacijos: religinės bendruomenės, religinės bendrijos ir jų struktūriniai padaliniai.

Pažymėtina, kad religinės organizacijos naujajame CK yra skirstomos į tam tikras rūšis: tradicines religines bendruomenes ir bendrijas bei kitas religines bendruomenes ir bendrijas. Toks skirstymas paremtas Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalimi, įtvirtinančia, kad valstybė pripažįsta tradicines Lietuvoje bažnyčias bei religines organizacijas, o kitas bažnyčias ir religines organizacijas – jeigu jos turi atramą visuomenėje ir jų mokymas bei apeigos neprieštaruoja įstatymui ir dorai.

Naujajame CK nėra atskleista, kas sudaro kitas religines bendruomenes ir bendrijas. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo²⁵ 6 straipsnio 1 dalis nustato sąlygas, kurioms esant kitos (netradicinės) religinės bendruomenės ir bendrijos gali būti valstybės pripažintos kaip Lietuvos istorinio, dvasinio ir socialinio palikimo dalis. Pažymėtina, kad įstatyme nėra sukonkretinta Konstitucijoje įtvirtinta norma: naujos (netradicinės) bažnyčios ir religinės organizacijos gali įgyti valstybės pripažinimą, jeigu jos turi atramą visuomenėje (Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalis). Nėra aišku, kaip įvertinamas visuomenės palaikymas, koks jis turi būti didelis. Teisės literatūroje pažymima, kad tokios atramos rodiklis galėtų būti tam tikras išpažinėjų skaičius.

---

²⁴ Clark E. A. *Tarptautinės religijos ir tikėjimo laisvės normos ir teisinį religinių organizacijų struktūravimą reglamentuojantys įstatymai*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001 m. P. 122-123.

²⁵ Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas//Valstybės žinios, 1995, Nr. 89-1985.

Pavyzdžiui, Vokietijoje vėlesniais laikais atsiradusios religinės bendrijos įgyja viešosios institucijos statusą, jeigu jos narių skaičius *lande* (krašte) sudaro tam tikrą gyventojų procentą²⁶. Manytina, kad Lietuvoje valstybės pripažinimui reikalingą naujų religinių bendruomenių ir bendrijų narių skaičių (procentą) turėtų nustatyti Seimas, atitinkamai papildant Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą²⁷. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto²⁸ 6 straipsnio 1 dalyje buvo siūloma patikslinti religinių bendrijų valstybės pripažinimo suteikimo sąlygas, nustatant, kad valstybės pripažinimo siekianti religinė bendrija turi vienyti ne mažiau kaip 0.1 procentą pilnamečių Lietuvos piliečių. Tačiau ir toks menkas procentas Lietuvoje kol kas neįtvirtintas. Šiuo metu 0,1 procento skaitlingumo cenzu neatitinka bent kelios tradicinėmis Lietuvoje pripažintos religinės bendruomenės²⁹.

Religinės bendruomenės ir bendrijos gali kryptis dėl valstybės pripažinimo praėjus ne mažiau kaip 25 metams nuo pirminio jų įregistravimo Lietuvoje. Pirminis įregistravimas laikomas įvykusi, jei religinė bendruomenė ar bendrija teisėtai veikė (buvo įregistruota) Lietuvoje po 1918 m. vasario 16 dienos.

Tradicinėmis religinėmis bendruomenėmis valstybė pripažįsta Lietuvos istorinio, dvasinio bei socialinio palikimo dalį sudarančias tradicines Lietuvoje egzistuojančias religines bendruomenes ir bendrijas. Šiuo metu, be Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 5 straipsnyje įvardintų 9 religinių bendruomenių³⁰, Lietuvos Respublikos Seimo (toliau tekste – Seimas) 2001 m. liepos 12 d. nutarimu „Dėl valstybės pripažinimas suteikimo Lietuvos evangelikų baptistų bendruomenių sąjungai“³¹, Lietuvos evangelikų baptistų bendruomenių sąjungai suteiktas valstybės pripažinimas. Taigi, minėtame įstatymo straipsnyje įvardintos bendruomenės ir bendrijos jau neatitinka realios padėties.

Tiek vartojant religinių bendruomenių skirstymą į rūšis, tiek ir religinių organizacijų skirstymą į tam tikras pakopas, nėra pateiktas religinės bendruomenės apibrėžimas. Tačiau naujojo CK 2.37 straipsnis nustato, kad šių viešųjų juridinių asmenų veiklą reglamentuoja ir įstatymai. Pagal

---

²⁶ Plumpa P. *Valstybės ir religijos santykis Lietuvoje: Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 straipsnio analizė*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001 m. P. 30.

²⁷ Ten pat. P. 30.

²⁸ Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija)// <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=187716&Condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d. .

²⁹ Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2002 m. lapkričio 18 d. išvada dėl Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (IXP-1929)//<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?condition1=193546&condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

³⁰ lotynų apeigų katalikų, graikų apeigų katalikų, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, ortodoksų (stačiatikių), sentikių, judėjų, musulmonų sunitų ir karaimų.

³¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. IX-464 „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Lietuvos evangelikų baptistų bendruomenių sąjungai“//Valstybės žinios, 2001, Nr. 62-2249.

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 4 straipsnio 1 dalį religinė bendruomenė yra asmenų grupė, siekianti įgyvendinti tos pačios religijos tikslus. Religinė bendruomenė pagal šį įstatymą yra bažnyčia ar jai tolygi religinė organizacija – kitokia bendruomenė. Bažnyčių ir tolygių religinių organizacijų – bendruomenių, siekiančių įgyvendinti tos pačios religijos tikslus, susivienijimai yra religinės bendrijos. Bendriją sudaro ne mažiau kaip dvi religinės bendruomenės, turinčios bendrą vadovybę. Aukštesniosios religinių bendrijų valdymo institucijos yra religiniai centrai.

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 4 straipsnyje yra įvardinta, ką galima vadinti religine bendruomene, pateikiant kai kurių bendruomenių pavyzdžius: „religinėmis bendruomenėmis vadinamos parapijos, bažnyčios, vienuolinės bendruomenės, kitos tolygios religinės organizacijos“. Toks įvardijimas, mano nuomone, nepadaro aiškesnės religinės bendruomenės sampratos. Ji paaiškėja tik analizuojant konkrečios religinės bendruomenės kanonus, įstatus ir kitas normas.

Paminėtina, kad Konstitucijos 43 straipsnis įtvirtina kitokias šių viešųjų asmenų rūšis – bažnyčias ir religines organizacijas, kurių sąvokos semantiškai yra platesnės už religinės bendrijos ir bendruomenės sąvokas³². Bažnyčia galėtų atitikti bendriją, o religinė organizacija – bendruomenę ar bendriją.

Prancūzijoje, iki įsigaliojant 1905 m. gruodžio 9 d. įstatymui Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimui³³ (toliau tekste – įstatymas Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo), buvo 4 valstybės pripažinti kultai: katalikai, liuteronai, reformatai ir izraelitai³⁴. Šių kultų viešųjų institucijų, pavyzdžiui, kapitulų³⁵ veiklą reglamentavo viešoji teisė. Tačiau įstatyme Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo neminimas nei vienas konkretus kultas, bet kiekvienam iš jų suteikiama teisė laisvai tvarkytis savo viduje. Vienintelis reikalavimas – priimti pasaulietinę teisinę formą, kuriant kulto asociacijas (pranc. *associations cultuelles*). Kulto asociacijos yra privatinės teisės juridiniai asmenys. Tai yra susivienijimai asmenų, turinčių bendrą tikslą – kulto praktikavimą. Bet kuri kita veikla nei kulto praktikavimas, net jei yra pagalbinių, sukelia kulto asociacijos statuso praradimą. Iš

³² *Bažnyčia*: 1) maldos namai; 2) krikščionių religinė bendrija;

Organizacija: 1) struktūra, sutvarkymas, sujungimas į vieną visumą, sutvarkymas į sistemą; 2) žmonių ar visuomeninių grupių susivienijimas;

Bendrija: kokio nors bendro tikslo siekiantis susivienijimas, draugija ar grupė.

Keinys St., Klimavičius J., Paulauskas J. ir kt. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.

³³ Loi du 9 décembre 1905 concernant la séparation des Eglises et de l'Etat//http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=264177&indice=7&table=LEX_SIMPLE_AV90&ligne Deb=1; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

³⁴ Associations. Oeuvre collective rédigée sous la direction d'E. Alfandari et coordination de P-H Dutheil. – Paris : Dalloz, 2000. P. 1060.

³⁵ kapitula [lot. *capitulum* - galvelė]: katalikų ir anglikonų bažnyčiose - vyskupo patariamasis organas; prie katedros esanti dvasininkų - kanauninkų kolegija.

Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985. P. 233.

esmės, tai viena iš asociacijų rūšių, kurių steigimą reglamentuoja 1901 m. liepos 1 d. įstatymas Dėl asociacijos sutarties³⁶ (toliau tekste – įstatymas Dėl asociacijos sutarties) ir įstatymas Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo.

Deklaravimo procedūra kulto asociacijoms leidžia tapti juridiniais asmenimis. Atitinkamos valstybės institucijos (prefektas³⁷, Valstybės Taryba³⁸) patikrina asociacijos kultinio pobūdžio realumą, tik šiai asociacijai kreipusis dėl galimybės pasinaudoti kulto asociacijoms numatytais mokesčių lengvatomis. Šiuo atveju patikrinama, ar kulto asociacija atitinka tokius kriterijus:

1) narių kvota, proporcinga komunos³⁹ (pranc. *commune*), kurioje yra asociacijos buveinė, gyventojų skaičiui:

- mažiausiai 7 nariai komunoje, turinčioje mažiau nei 1000 gyventojų;
- mažiausiai 15 narių komunoje, turinčioje nuo 1000 iki 20 000 gyventojų;
- mažiausiai 25 nariai komunoje, turinčioje daugiau nei 20 000 gyventojų;

2) vienintelis kulto asociacijos tikslas – kulto praktikavimas, kuris, be apeigų laikymo, apima ir įgijimą bei išlaikymą kulto pastatų, dvasininkų bei kitų asmenų, prisidedančių prie kulto praktikavimo, rengimą ir išlaikymą⁴⁰;

3) viešosios tvarkos laikymasis.

Pastebėtina, kad Katalikų Bažnyčia atsisakė steigti kulto asociacijas⁴¹. Tam, kad būtų palengvintas katalikų kulto praktikavimas, kompromiso būdu katalikams buvo suteikta teisė steigti vyskupijų asociacijas (pranc. *association diocésaine*).

---

³⁶ Loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association//http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=242489&indice=6&table=LEX_SIMPLE_AV90&ligneDeb=1; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

³⁷ Prefektas – valstybės pareigūnas, vadovaujantis prefektūrai – Prancūzijos administracinio teritorinio vieneto (departamento) valdymo organui.

³⁸ Valstybės Taryba (pranc. *Conseil d'Etat*) – aukščiausia Prancūzijos teisminė instancija administracinėms byloms.

³⁹ Prancūzijos administracinis teritorinis vienetas.

⁴⁰ Conseil d'Etat, Avis d'assemblée – 24 octobre 1997 *Association locale pour le culte des Témoins de Jéhovah de Riom*// http://www.conseil-etat.fr/ce/jurispa/index_ju_aj9708.shtml; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

⁴¹ Popiežius Pijus X 1906-02-11 *Vehementer Nos* enciklikoje [popiežiaus aplinkraštis religijos, moralės ir socialiniais politiniais klausimais] pasmerkė valstybės ir bažnyčios atskyrimą kaip dieviškos tvarkos paneigimą, paskyrus viešo kulto administravimą ir globą ne hierarchiniam korpusui, bet pasauliečių asociacijai. Šis opozicijos principas buvo integruotas į 1906-08-10 *Gravissimo Officii* encikliką, kuri kategoriškai draudė kulto asociacijų kūrimą tol, kol nebus padarytos atitinkamos įstatymo pataisos.

Situacija buvo išspręsta 1921 atnaujinus diplomatinius santykius ir atkūrus Prancūzijos ambasadą Vatikane bei nunciatūra [Diplomatinė Vatikano atstovybė prie kurios nors šalies vyriausybės] Paryžiuje ir 1921-05-20 priėmus *Modus Vivendi* [tarptautinėje teisėje - trumpalaikis tarptautinis susitarimas, sudaromas tada, kai neįmanoma pasiekti nuolatinio susitarimo] – apsikeitus dviem instrukcijomis dėl diplomatinių santykių ir vyskupų skyrimo procedūros. Derybų būdu susitarta abiem pusėm priimtinos (Prancūzijos Vyriausybei – suderinamos su 1901 m. liepos 1 d. įstatymu Dėl asociacijos sutarties, Šventajam Sostui – suderinamos su kanonų teise) asociacijos formos. Tai buvo vyskupijos asociacijos forma.

Prancūzijos Valstybės Taryba 1923-12-13 pareiškė nuomonę, kurioje pripažino vyskupijų asociacijų atitikimą 1901 m. liepos 1 d. įstatymui Dėl asociacijos sutarties ir 1905 m. gruodžio 9 d. įstatymui Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo. Šiuo metu Prancūzijoje veikia apie 100 vyskupijų asociacijų. Yra viena vyskupijų asociacijų sąjunga.

Prancūzijos vyskupijų asociacijos yra privatinės teisės juridiniai asmenys, veikiantys atitinkamos vyskupijos teritorijoje. Deklaruotos vyskupijų asociacijos turi specialų statusą, kuris jas šiek tiek skiria nuo kulto asociacijų, kiek tai susiję su jų tikslu bei valdymo organų sudarymu.

Jų tikslas yra siauresnis nei kulto asociacijų ir yra nurodytas Tipinių vyskupijų asociacijų įstatų⁴² 2 straipsnyje: „asociacijos tikslas yra prisidėti prie išlaidų, susijusių su katalikų kulto palaikymu, jos pavaldžios vyskupui ir Šventajam Sostui, pagal katalikų Bažnyčios sandarą [konstitucija]“⁴³. Iš tiesų jų pagrindinis tikslas yra pasaulietinio turto valdymas prisirišant prie kulto. Vyskupijų asociacijos skiriasi nuo kulto asociacijų taip pat tuo, kad jos veikia vyskupijų teritorijos mastu, tuo tarpu kulto asociacijos veikia parapajose.

Prancūzijos šiaurės rytuose esančiuose Alsace – Moselle departamentuose⁴⁴ dėl istorinių priežasčių⁴⁴ galioja dar kita kulto asociacijų sistema. Šiuose departamentuose netaikomas įstatymas Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo, bet tebeveikia keturių valstybės pripažintų kultų sistema su visomis iš to sekančiomis privilegijomis: katalikų, liuteronų, reformatų ir izraelitų.

Kaip jau buvo minėta, pagal įstatymą Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo, religinės konfesijos, norėdamos atsieti kulto praktikavimui turi įsteigti kulto asociacijas. Tačiau šios asociacijos nėra vienintelė teisinė priemonė, leidžianti organizuoti religinį judėjimą. Išties, 1907 m. sausio 2 d. įstatymo Dėl viešo kulto išpažinimo⁴⁵ (toliau tekste – įstatymas Dėl viešo kulto išpažinimo) 4 straipsnis numatė, kad kulto praktikavimas galėtų vykti ir esant paprastai asmenų sueigai ar tiesiog per deklaruotas asociacijas, įsteigtas pagal įstatymą Dėl asociacijos sutarties.

Įstatymo Dėl viešo kulto išpažinimo 4 straipsnyje numatytos asociacijos turi tam tikros specifikos palyginus su kulto asociacijomis. Jos gali turėti kultinį tikslą ir, paraleliai, kitų tikslų – socialinio, kultūrinio ar švietėjiško pobūdžio. Ši teisine forma, kaip pažymi M. Flores-Lonjou, gali būti ypač patraukli, kai nariai ketina prie kulto išpažinimo vietos prijungti mokyklą, restoraną ar kultūros centrą arba plėtoti religinę veiklą ne maldos namuose. Tačiau tai turi ir trūkumų, tokios

---

Flores-Lonjou M. Associations culturelles. – Paris: Dalloz, 1996. P. 14-15.

⁴² Ten pat. 110 psl.

⁴³ Departamentas (pranc. *département*) – Prancūzijos administracinis teritorinis vienetas.

⁴⁴ Kai po Pirmojo Pasaulinio karo Prancūzijai buvo priskirti (sugrįžo) Bas-Rein, Haut-Rein ir Moselle departamentai, šioje teritorijoje turėjo būti įvesta Prancūzijos teisė. Tačiau tenyškėčių gyventojų prisirišimas prie Konkordato [Popiežiaus ir Prancūzijos sutartis] sistemos, padėjusios išsaugoti elzasietišką identitetą, paskatino valdžią išlaikyti šią teisės sistemą. Todėl iki šiol šiuose departamentuose galioja X m. žeminalio [7 prancūzų revoliucinio kalendoriaus mėnuo] 18 d. įstatymas nustatantis, kad katalikų, liuteronų, reformatų ir izraelitų kultai yra pripažinti, jų įstaigos subsidijuojamos, dvasininkai išlaikomi valstybės. Nei 1901 m. liepos 1 d. įstatymas Dėl asociacijos sutarties, nei 1905 m. gruodžio 9 d. įstatymas Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo šiuose trijuose departamentuose netaikomi.

⁴⁵ Loi du 2 janvier 1907 concernant l'exercice public des cultes//http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=242542&indice=1&table=LEX_SIMPLE_AV90&ligneDeb=1; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

asociacijos negali naudotis mokesčių lengvatomis bei negali gauti valstybės, departamentų ar komunų subsidijų⁴⁶.

Prancūzijoje, kaip ir Lietuvoje nėra atskleistos religinės organizacijos, religinės bendruomenės sąvokos.

---

⁴⁶ Flores-Lonjou M. Associations culturelles. – Paris: Dalloz, 1996. P. 11.

2. Religinių bendruomenių teisinė padėtis pagal Lietuvos ir Prancūzijos įstatymus

2.1. Religinių bendruomenių steigimas

2.1.1. Religinių bendruomenių steigėjai

Lietuvos Respublikoje religinės bendruomenės ir bendrijos, išskyrus tradicines religines bendruomenes ir bendrijas, kurios yra juridiniai asmenys *per se* ir kurioms netaikomos naujojo CK nuostatos, reglamentuojančios juridinių asmenų steigimą, norėdamos funkcionuoti kaip juridiniai asmenys, pagal naujojo CK 2.37 straipsnio nuostatas, turi būti steigiamos. Steigimą reglamentuoja naujojo CK II knygos V skyrius. Minėtame naujojo CK 2.37 straipsnyje taip pat nustatyta, kad religinių bendruomenių, bendrijų steigimas gali būti reglamentuotas ir kitais įstatymais. Prancūzijos kulto asociacijos ir vyskupijų asociacijos steigiamos pagal įstatymą Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo bei įstatymą Dėl asociacijos sutarties.

Lietuvoje juridinio asmens, šiuo atveju kitos religinės bendruomenės, steigėjais yra asmenys, sudarę sandorį įsteigti juridinį asmenį. Šie asmenys turi tam tikras teises ir pareigas iki religinės bendruomenės įregistravimo Juridinių asmenų registre, pavyzdžiui, parengti įstatus, sušaukti steigiamąjį susirinkimą. Įregistravus religinę bendruomenę, jos steigėjai tampa jos dalyviais ir įgyja šio juridinio asmens dalyvių teises bei prisiima pareigas.

Naujasis CK nenumato, koks turi būti minimalus religinės bendruomenės steigėjų skaičius. Tai numatyta Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 11 straipsnyje – ne mažiau kaip 15 narių – pilnamečių Lietuvos Respublikos piliečių. Tradicinėms religinėms bendruomenėms steigėjų skaičius nenumatytas ir nebūtų įmanoma jo numatyti, nes naujajame CK jos yra įtvirtintos kaip juridiniai asmenys veikiantys *per se*, o steigiamos jos pagal religinės bendruomenės kanonus, statutus ar kitas normas⁴⁷. Pavyzdžiui, pagal Katalikų Bažnyčios kanonų teisės kodekso 114 kanoną kompetentinga bažnytinė valdžia juridinio asmens statusą suteikia laikydamasi dviejų sąlygų: siekiamas tikslas turi būti iš tiesų naudingas ir atitinkantis Bažnyčios, kaip institucijos, paskirtį, siekiant išvengti nuostolingų jėgų išskaidymo, ir turi netrūkti priemonių, pakankamų pasiekti tikslą⁴⁸.

⁴⁷ Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R., Vitkevičius P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. P. 284.

⁴⁸ New Commentary on the Code of Canon Law. – New York: Paulist Press, 2000. P. 141.

Prancūzijoje įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo 19 straipsnis nustato minimalų skaičių pilnamečių kulto asociacijos narių, gyvenančių ar turinčių nuolatinę gyvenamąją vietą atitinkamos kulto asociacijos veiklos teritorijoje, kurios geografinės ribos yra apibrėžtos šios kulto asociacijos įstatuose. Geografinės ribos gali būti įvairios, pavyzdžiui, apimti visą Prancūzijos teritoriją. Minėto įstatymo 19 straipsnyje nustatyta, kad turi būti:

- 7 nariai, komunose, turinčiose mažiau nei 1 000 gyventojų;
- 15 narių, komunose, turinčiose nuo 1 000 iki 20 000 gyventojų;
- 25 nariai, komunose, turinčiose daugiau nei 20 000 gyventojų.

Tiek Lietuvoje⁴⁹, tiek Prancūzijoje steigėjui nėra taikomas reikalavimas būti tos valstybės piliečiu. Teisė būti kulto asociacijos steigėju Prancūzijoje yra siejama su jo gyvenamąja vieta. Naujasis CK šio klausimo nereglamentuoja, išskyrus tai, kad pagal naujojo CK 2.69 straipsnio 3 dalį yra nustatyta, kad įstatymai gali numatyti atvejus, kai viešajai tvarkai apsaugoti arba taikant atsakomasias priemones, tam tikrų juridinių asmenų steigėju ar dalyviu negali būti užsienietis. Pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 2 straipsnio 7 dalį teisė kurti religines organizacijas suteikta visiems tikintiesiems, nepriklausomai nuo jų pilietybės. Lietuvos Respublikos pilietybės reikalavimas netaikomas tampant ir bet kurios tradicinės religinės bendruomenės nariu. Tačiau šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kitų religinių bendruomenių nariais turi būti Lietuvos Respublikos piliečiai. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva tapo Europos Sąjungos nare ir asmenų, turinčių teisę nuolat gyventi ir dirbti Lietuvoje, ratas išsiplėtė, svarstyti Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies pakeitimas, atsisakant nuostatos, kad religinės bendruomenės nariais gali būti tik Lietuvos Respublikos piliečiai.

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas teisę laisvai jungtis į religines bendruomenes suteikia tik fiziniams asmenims. Prancūzijos kulto asociacijas ir vyskupijų asociacijas gali steigti taip pat tik fiziniai asmenys.

Juridinio asmens statusą kulto asociacijos įgauna nuo jų deklaravimo prefektūroje⁵⁰ (pranc. *préfecture*) ar suprefektūroje⁵¹ (pranc. *sous-préfecture*) momento. Tačiau tokio deklaravimo nepakanka, kad kulto asociacija įgytų visas civilines teises, pripažįstamas kulto asociacijoms. Visas civilines teises įgyja tik dalis kulto asociacijomis pasivadinusių asociacijų, kurios buvo pripažintos visuomenei naudingomis.

⁴⁹ Konstitucijos 26 straipsnio 2 dalis įtvirtina žmogaus teisę laisvai pasirinkti bet kurią religiją ar tikėjimą, ją viešai išpažinti, atlikinėti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą ir mokyti jo.

⁵⁰ Prefektūra – Prancūzijos administracinio teritorinio vieneto (departamento) valdymo organas, kuriam vadovauja prefektas.

⁵¹ Kai kurie departamentai skaidomi į kelis mažesnius, kurių valdymo organai yra suprefektūros, kurioms vadovauja suprefektai.

Kulto asociacijos gali steigti asociacijų sąjungas (pranc. *union d'associations culturelles*), kurios savo ruožtu yra kulto asociacijos. Jungimosi į sąjungą galimybė gali pasinaudoti tik tos pačios religinės konfesijos kulto asociacijos tam, kad geriau apgintų savo interesus ar koordinuotą veiklą.

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme yra reikalaujama, kad fizinis asmuo, steigiantis religinę bendruomenę, būtų tikintis.

Pažymėtina, kad Prancūzijos Valstybės Taryba sprendama klausimą dėl galimybės Ateistų sąjungai (pranc. *Union des athées*) pasinaudoti kulto asociacijoms numatytomis mokesčių lengvatomis, priėmė sprendimą, kad ši sąjunga nelaikytina kulto asociacija⁵². Prancūzijos Valstybės Taryba konstatavo, kad Ateistų sąjungos įstatuose nurodytas tikslas – „suburti tuos, kurie Dievą laiko mitu“ – neatitinka įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo nuostatų, nustatančių, kad kulto asociacijos kuriamos viešam kulto praktikavimui. Tačiau šis Prancūzijos Valstybės Tarybos sprendimas buvo apskūstas Europos žmogaus teisių komisijai, kuri nusprendė⁵³, kad Prancūzija priimdama minėtą sprendimą pažeidė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11⁵⁴ ir 14⁵⁵ straipsnius.

Lietuvoje įsteigtos religinės bendruomenės gali steigti religines bendrijas. Religinės bendruomenės ir bendrijos gali būti jų struktūrinių padalinių, esančių juridiniais asmenimis, steigėjos.

Paminėtina, kad naujajame CK nėra nurodyti religiniai centrai, kaip aukščiausia religinės organizacijos pakopa, tačiau Lietuvos didžiausios tradicinės religinės bendruomenės visą laiką turėjo religinius centrus⁵⁶. Tai laikytina naujojo CK reglamentavimo spraga. Ją atitinkamai pašalina Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas. Tačiau, pagal naujojo CK 1.3 straipsnio 2 dalį, jei yra šio kodekso ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos šio kodekso nuostatos, jei naujasis CK pirmenybės nesuteikia kitų įstatymų normoms. Naujajame CK nėra normų, suteikiančių teisę kituose

⁵² Conseil d'Etat, décision du 17 juin 1988//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=34333&indice=1&table=JADE&ligneDeb=1>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

⁵³ Commission européenne des droits de l'Homme, décision du 6 juillet 1995//Associations. Oeuvre collective redigée sous la direction d'E. Alfandari et coordination de P-H Dutheil. Paris : Dalloz, 2000. P. 1063.

⁵⁴ 11 str.: 1. Kiekvienas turi teisę laisvai rengti taikius susirinkimus, jungtis į asociacijas kartu su kitais, taip pat teisę steigti ir stoti į profesines sąjungas savo interesams ginti.

2. Naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos atvejus, kuriuos numato įstatymas ir kurie yra būtini demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, gyventojų sveikatai ir dorovei ar kitų asmenų teisėms bei laisvėms apsaugoti. Šis straipsnis nekliaud įvesti teisėtus naudojimosi šia teise apribojimus asmenims, tarnaujantiems ginkluotosiose pajėgose, policijoje ar valstybės valdymo organuose.

⁵⁵ 14 str.: Naudojimas šios Konvencijos pripažintomis teisėmis ir laisvėmis turi būti garantuojamas be jokios diskriminacijos dėl lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ir kitokių įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitokio statuso.

⁵⁶ Pirmas Katalikų bažnyčios religinis centras buvo įkurtas Vilniuje 1387 m.

įstatymams nustatyti religinių organizacijų pakopas, todėl Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo norma dėl religinių centrų turėtų būti netaikoma, kol nebus atitinkamai papildytas CK 2.37 straipsnis, jame numatant religinius centrus.

Taigi, religinės bendruomenės steigimas tiek Lietuvoje, tiek Prancūzijoje yra siejamas su tam tikromis sąlygomis, tarp jų – reikalavimas turėti tam tikrą steigėjų skaičių.

2.1.2. Religinių bendruomenių registravimo ir įtraukimo į registrą ypatumai

Nors juridinių asmenų registravimas nelaikomas jų steigimo procedūros dalimi⁵⁷ viešasis juridinis asmuo įgyja juridinio asmens teises, kai jis įregistruojamas juridinių asmenų registre, išskyrus tuos atvejus, kai įstatymas ar įstatymų numatytais atvejais kitas teisės aktas, kuriuo remiantis įsteigtas viešasis juridinis asmuo, nustato, kad juridinis asmuo laikomas įsteigtu nuo teisės akto dėl jo įsteigimo įsigaliojimo ar kai atitinkamas juridinis asmuo yra juridiniu asmeniu *per se*.

Pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 10 straipsnį, kuris nebuvo pakeistas įsigaliojus naujam CK, yra nustatyta, kad konkrečių tradicinių religinių bendruomenių juridinio asmens teisės įforminamos, kai jų vadovybė apie susikūrimą raštu praneša Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai (toliau tekste – Teisingumo ministerija) ir yra nustatomas konkrečios bendruomenės tradicijų tęstinumas atsižvelgiant į jos kanonus, statutus bei kitas normas. Taigi, tuo būdu tiek tradicinės naujai susikūrusios (atsikūrusios) religinės bendruomenės ir bendrijos, tiek kitos religinės bendruomenės ir bendrijos ta pačia tvarka įgyja juridinio asmens teises, nepaisant to, kad naujasis CK nustato, jog tradicinės religinės bendruomenės yra juridiniai asmenys. Tokia Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo norma prieštarauja naujojo CK 2.37 straipsnio 3 daliai, kurią analizuojant kartu su šio straipsnio 1 dalimi, matyti, kad tradicinėms religinėms bendruomenėms netaikomas naujojo CK II knygos V skyrius, reglamentuojantis juridinių asmenų registravimą.

Pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 10 straipsnio 2 dalį naujai susikūrusios (atsikūrusios) tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos įgyja juridinio asmens teises, kai jų vadovybė apie susikūrimą (atsikūrimą) raštu praneša Teisingumo ministerijai ir yra nustatomas konkrečios bendruomenės ar bendrijos tradicijų tęstinumas atsižvelgiant į jos kanonus, statutus bei kitas normas. Šiuo atveju įstatymas nustato pareigą Teisingumo ministerijai įvertinti naujai susikūrusios (atsikūrusios) religinės bendruomenės ar bendrijos tradicijų tęstinumą. Pagal 2004 m.

---

⁵⁷ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 142.

atitinkamai patikslintus Teisingumo ministerijos nuostatus⁵⁸ ši ministerija nagrinėja religinių bendruomenių ir bendrijų, jų filialų ir atstovybių steigimo, reorganizavimo, pertvarkymo ir likvidavimo dokumentus, tvirtina surašytų duomenų tikrumą, steigimo dokumentų, pakeistų steigimo dokumentų ir duomenų atitiktį įstatymų reikalavimams ir teikia išvadas Juridinių asmenų registrai dėl jų registravimo ar išregistravimo galimybės⁵⁹. Atsižvelgiant į tai, kad naujasis CK neskirsto tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų į jau esančias ir naujai susikūrusias (atsikūrusias), bet visas jas laiko juridiniais asmenimis *per se*, turinčiais tas pačias teises, manytina, kad Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas ir šiuo aspektu neatitinka naujojo CK ir todėl, pagal naujojo CK 1.3 straipsnio 2 dalį, nurodyto įstatymo 10 straipsnio 2 dalis nustatanti naujai susikūrusių (atsikūrusių) tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų įvertinimą Teisingumo ministerijoje, neturi būti taikoma.

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų⁶⁰ 2 straipsnio 3 dalis nustato, kad „kompetentinga Katalikų Bažnyčios institucija, vadovaudamasi Kanonų teisės normomis, gali steigti, pakeisti, panaikinti ir pripažinti bažnytinius juridinius asmenis“. Tuo yra susitarta dėl bažnytinės institucijos teisės priimti sprendimus dėl kitų bažnytinių juridinių asmenų steigimo ar pripažinimo juos juridiniais asmenimis. Atsižvelgiant į tai, tradicinių religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų (šiuo atveju Katalikų bažnyčios) pagal jų kanonus, statutus ar kitas normas įsteigtų juridinių asmenų juridinių asmenų teisių įgijimas sietinas ne su atitinkamų duomenų pateikimu Teisingumo ministerijai, bet su šių juridinių asmenų įsteigimu pagal jų bendruomenės, bendrijos ar centro veiklą reglamentuojančius kanonus, statutus ir kitas normas.

Kaip pažymėjo Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau tekste – Konstitucinis teismas) 2000 m. birželio 13 d. nutarime⁶¹ – Konstitucijos nuostata, kad valstybė pripažįsta tradicines Lietuvoje bažnyčias bei religines organizacijas, suponuoja tai, jog įstatymų leidėjas gali

⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 799 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimo Nr. 851 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“//Valstybės žinios, 2004, Nr. 100-3722.

⁵⁹ Pastebėtina, kad Juridinių asmenų registre paprastai tvarkomi tokie duomenys apie tradicines religines bendruomenes, bendrijas, centrus, jų tos pačios religijos tikslams įgyvendinti įsteigtus juridinius asmenis: duomenys apie valdymo organo narius, turinčius teisę juridinio asmens vardu sudaryti sandorius, jų teisių ribos, parašo pavyzdys. Šių juridinių asmenų pageidavimu, vietoje minėtų duomenų, gali būti įrašoma, kad juridinis asmuo veikia pagal konkrečios religinės bendruomenės ar bendrijos kanonus, statutus ar kitas normas. Į Juridinių asmenų registrą taip pat įtraukiamas juridinio asmens pavadinimas, buveinė, filialų ir atstovybių pavadinimai ir buveinės, juridinio asmens įsteigimo data ir kita

⁶⁰ Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2022.

⁶¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 1 straipsnio 5 punkto, 10 straipsnio 3 ir 4 dalių, 15 straipsnio 1 dalies, 20 straipsnio, 21 straipsnio 2 punkto, 32 straipsnio 2 dalies, 34 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių, 35 straipsnio 2 ir 5 punktų, 37 straipsnio 2 punkto ir 38 straipsnio 2 ir 3 punktų atitiktimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios, 2000, Nr.49-1424.

tam tikras religines organizacijas įvardinti kaip tradicines Lietuvoje. Tradicinių bažnyčių bei religinių organizacijų pripažinimo instituto konstitucinis įtvirtinimas reiškia, kad jų valstybinis pripažinimas yra neatšaukiamas. Anot Konstitucinio Teismo, Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalis nuostata, jog yra tradicinės Lietuvoje bažnyčios bei religinės organizacijos, yra tas konstitucinis pagrindas, kuriuo remiantis valstybėje gali būti nustatoma skirtinga tradicinių bažnyčių bei religinių organizacijų būklė, palyginti su kitomis bažnyčiomis bei religinėmis organizacijomis. Tai reiškia, kad, tradicinėms bažnyčioms bei religinėms organizacijoms įstatymu gali būti užtikrinamos ir tokios teisės, kurių neturi tradicinėmis nesančios bažnyčios bei religinės organizacijos.

Pagal naujojo CK 2.37 straipsnio 1 ir 3 dalis kitos religinės bendruomenės ir bendrijos įgyja juridinio asmens teises naujojo CK ir kitų įstatymų nustatyta tvarka. Taigi joms taikomos tos pačios naujojo CK normos, kaip ir bet kuriam kitam juridiniam asmeniui įregistruoti. Naujasis CK taip pat numato, kad įstatymai gali numatyti juridinio asmens steigimo tvarką. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 11 straipsnis, šiuo atveju, juridinio asmens teisių įgijimo momentą nurodo tą patį kaip ir naujasis CK. Tačiau įstatyme numatyta, kad registruojami dokumentai yra įstatai ar juos atitinkantys dokumentai, o tai neatitinka naujojo CK 2.64 straipsnio 2 dalyje nurodytųjų dokumentų, kurie turi būti pateikti Juridinių asmenų registrai, siekiant įregistruoti juridinį asmenį.

Pagal Juridinių asmenų registro nuostatų 40 punktą Teisingumo ministerijai pateikiami religinės bendruomenės, bendrijos ar centro, jų filialo ar atstovybės dokumentai ir duomenys ir visi jų pakeitimai. Teisingumo ministerija, gavusi kitos religinės bendruomenės, bendrijos ar centro, jų tos pačios religijos tikslams įgyvendinti įsteigtų juridinių asmenų, jų filialų ar atstovybių dokumentus, Teisingumo ministerija patvirtina steigimo dokumentų ar pakeistų steigimo dokumentų atitiktį įstatymų reikalavimams, išskyrus juridinio asmens ar filialo ar atstovybės pavadinimo atitiktį įstatymų reikalavimams, patvirtina prašyme surašytų duomenų, išskyrus juridinio asmens, jo filialo ar atstovybės pavadinimą, tikrumą ir surašo išvadą, kad religinę bendruomenę, bendriją ar centrą, jų tos pačios religijos tikslams įgyvendinti įsteigtus juridinius asmenis, jų filialus ar atstovybes, dokumentų ar duomenų pakeitimus registruoti galima, nes išpažįstama ir skleidžiama religija nepažeidžia žmogaus teisių, laisvių ir viešosios tvarkos, taip pat kad išregistruoti religinę bendruomenę, bendriją ar centrą, jų tos pačios religijos tikslams įgyvendinti įsteigtus juridinius asmenis, jų filialus ar atstovybes iš Registro galima. Pagal Juridinių asmenų registro nuostatų 95 punktą Registrų centras, gavęs šiuose nuostatuose nurodytus dokumentus, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas, patikrina, ar nėra kliūčių įregistruoti atitinkamą juridinį asmenį, steigimo dokumentus ar atitinkamus šio registro duomenis. Jeigu kliūčių nėra, atitinkamas juridinis asmuo, steigimo dokumentai ar atitinkami šio registro duomenys įregistruojami Juridinių asmenų registre. Kitu

atveju – dokumentų ir duomenų teikėjas informuojamas apie šių dokumentų ar duomenų trūkumą, nustatant terminą trūkumams pašalinti.

Kaip minėta, naujojo CK 2.37 straipsnio 2 dalis nustato, kad religinės bendruomenės ir bendrijos gali turėti struktūrinių padalinių, kurie yra juridiniai asmenys, o jų veiklos pagrindas yra kanonai, statutai ar kitos normos. Tokie struktūriniai padaliniai juridinių asmenų registruoti pateikia dokumentus, patvirtinančius, kad turi juridinio asmens požymius, nurodytus naujojo CK 2.33 straipsnyje. Pastebėtina, kad viena didžiausių tradicinių religinių bendruomenių Lietuvoje – Katalikų Bažnyčia pagal savo kanonus neturi struktūrinių padalinių, kurie būtų juridiniai asmenys. Pažymėtina, kad Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, priešingai nei nurodyta naujojo CK norma ir Juridinių asmenų nuostatai, teisę pagal savo kanonus, statutus ir kitas normas steigti juridinius asmenis numato tik tradicinėms religinėms bendruomenėms, bendrijoms ir centrams. Toks prieštaravimas šalintinas keičiant Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą ir jame nustatant atitinkamą teisę ir kitoms religinėms bendruomenėms, bendrijoms ir centrams⁶². Arba, atsižvelgiant į tai, kad per ketverius metus nuo naujojo CK įsigaliojimo nei vienas toks asmuo neįregistruotas, svarstytinas tokios normos tikslingumas.

Dauguma Juridinių asmenų registre registruojamų ir tvarkomų duomenų apie kitas religines bendruomenes, bendrijas, centrus, jų tos pačios religijos tikslams įgyvendinti įsteigtus juridinius asmenis yra analogiški kitų juridinių asmenų šiame registre tvarkomiems duomenims.

Naujojo CK 2.37 straipsnis numato, kad kitos religinės bendruomenės ir bendrijos įgyja juridinio asmens teises ne tik naujojo CK, bet ir kitų įstatymų nustatyta tvarka. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 2 punktas nustato, kad vienas iš pagrindų atsisakyti tvirtinti religinės bendruomenės, bendrijos įstatus ar juos atitinkantį dokumentą yra tai, kad bendruomenės ar bendrijos veikla pažeidžia žmogaus teises ir laisves arba viešąją tvarką.

Pagal naująjį CK tradicinės religinės bendrijos įgyja juridinio asmens teises analogiškai kaip ir tradicinės religinės bendruomenės, o kitos religinės bendrijos – kaip kitos religinės bendruomenės.

Prancūzijos įstatymo Dėl asociacijos sutarties 2 straipsnis nustato, kad asmenys gali laisvai jungtis į asociacijas, be [kompetentingos institucijos] leidimo nei išankstinio tokios asociacijos deklaravimo procedūros, tačiau šios asociacijos įgis teisinį subjektiškumą tik tuo atveju, jei bus laikytasi šio įstatymo nuostatų, reglamentuojančių asociacijų išankstinio deklaravimo procedūrą. Šio įstatymo 5 straipsnis nustato, kad asociacija, norėdama įgyti teisinį subjektiškumą, steigėjų rūpesčiu

---

⁶² Tokią teisę jau buvo siūloma nustatyti Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 12 straipsnyje.

turi būti paskelbta viešai. Deklaruota asociacija tampa juridiniu asmeniu nuo jos paskelbimo viešai (*Oficialiame leidinyje*). Vienintelė paskelbimo viešai sąlyga – išankstinis asociacijos deklarasavimas.

Išankstinis deklarasavimas atliekamas departamento prefektūroje ar suprefektūroje, kurioje yra asociacijos buveinė. Deklaravimas apima asociacijos pavadinimo, tikslo, buveinės, teritorinių asociacijos veiklos ribų nurodymą, taip pat nurodymą vardų, pareigų (užsiėmimo), gyvenamos vietos, pilietybės asmenų, įgaliotų vadovauti asociacijai ir ją atstovauti santykiuose su trečiaisiais asmenimis. Pridedami du įstatų egzemplioriai ir narių sąrašas bei prašymas apie asociacijos įsikūrimą paskelbti *Oficialiame leidinyje*. Asociacijos turinčios savo buveinę užsienyje deklarasavimas atliekamas departamento, kuriame yra jos atstovybės buveinė prefektūroje⁶³.

Apie asociacijos įsteigimą paskelbiama *Oficialiame leidinyje* pagal atitinkamai prefektūros ar suprefektūros išduotą dokumentą, patvirtinantį išankstinį asociacijos deklarasavimą.

Analogiški reikalavimai taikomi ir asociacijų sąjungoms. Jos papildomai turi nurodyti jas sudarančių asociacijų pavadinimus, tikslus ir buveines. Jungimosi į sąjungą galimybė gali pasinaudoti tik tos pačios religinės konfesijos kulto asociacijos tam, kad geriau apgintų savo interesus ar koordinuotą veiklą⁶⁴.

Prancūzijos Valstybės Taryba konstatavo, kad prefektas (ar suprefektas) neatlieka jokios kontrolės, kai jam asociacija pateikia savo įstatus. Jis tik išduoda patvirtinimą, kad dokumentai priimti. Tais atvejais, kai prefektas (ar suprefektas) nėra kompetentingas priimti dokumentus ar kai pateikti ne visi dokumentai, jie gražinami asociacijai, pasiūlant ištaisyti trūkumus⁶⁵. Tik Alsace-Moselles departamentuose galiojančio vietinio Civilinio kodekso 61 straipsnis nustato, kad prefektas turi teisę prieštarauti asociacijos, kurios tikslas yra politinis, socialinis-politinis ar religinis deklarasavimui motyvuodamas viešosios tvarkos palaikymu⁶⁶.

Tai atspindi didžiojoje Prancūzijos dalyje gyvuojančią visiško nepriklausomumo sistemą tarp kultų ir viešosios valdžios, nustatytą įstatymu Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo. Valstybės kontrolė kulto asociacijų atžvilgiu pasireiškia tik nustatant galimybę pasinaudoti atitinkamomis mokesčių lengvatomis, kai įvertinama ar asociacija išties yra kulto asociacija, kuria deklaruojasi. Tiesa, tebevyksta ginčai ar asociacija laikytina kulto asociacija nuo tada, kai ji tokia deklaruojasi, ar nuo tada kai ši jos statusą pripažįsta viešoji valdžia išduodama leidimą pasinaudoti aukščiau nurodytomis lengvatomis. Pagal Prancūzijos Konstitucinės tarybos (pranc. *Conseil constitutionnel*)

⁶³ Flores-Lonjou M. *Associations culturelles*. – Paris: Dalloz, 1996. P. 27.

⁶⁴ Ten pat. P. 28.

⁶⁵ La liberté d'association et le droit (Colloque organisé avec la collaboration de la mission interministérielle pour la célébration du centenaire de la loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association). – Paris : Conseil constitutionnel, 2001. P. 67.

⁶⁶ Ten pat. P. 70.

1971 m. liepos 16 d. sprendimą Nr. 71-44: „atsižvelgiant į asociacijos kūrimosi laisvės principą, asociacijos kuriasi laisvai ir gali būti paskelbiamos viešai su vienintele išlyga dėl išankstinio deklaravimosi. <...> net jei atrodytų niekinėmis ar turėtų neteisėtą tikslą, administracinė nei teisminė valdžia negali atlikti išankstinio kulto asociacijų teisėtumo tikrinimo“⁶⁷.

2.2. Religinių bendruomenių teisnumas ir veiksnumas

Vienas iš esminių juridinio asmens požymių yra jo civilinis teisnumas ir veiksnumas. Teisės teorijoje teisnumas suprantamas kaip galėjimas turėti konkrečias civilinių įstatymų nustatytas ar jų nedraudžiamas teises ir pareigas, o veiksnumas – kaip galėjimas savo veiksmais įgyti teises ir pareigas bei jas įgyvendinti⁶⁸. Atsižvelgiant į tai, kad juridinio asmens teisnumas ir veiksnumas atsiranda kartu, dažniausiai vartojama tik teisnumo sąvoka arba teisnumą ir veiksnumą apimanti juridinio asmens teisinio subjektiškumo sąvoka. Juridinio asmens teisnumas atsiranda įregistravus juridinį asmenį juridinių asmenų registre. Kai tokia registracija nėra būtina (tradicinės religinės bendruomenės, bendrijos, centrai) – nuo juridinio asmens įsteigimo pagal tų asmenų veiklą reglamentuojančius kanonus, statutus ar kitas normas. Atitinkamai juridinio asmens teisnumas pasibaigia jį išregistravus iš juridinių asmenų registro ar juridiniam asmeniui nustojus veikti, jeigu jam nebuvo būtina registracija.

Naujojo CK 2.74 straipsnio 2 dalis nustato viešųjų juridinių asmenų teisnumo apimtį: viešieji juridiniai asmenys turi specialųjį teisnumą, t. y. jie gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams. Veiklos tikslai turi būti aiškiai ir išsamiai nuodyti steigimo dokumentuose, įvardijant veiklos sritį ir rūšį (naujojo CK 2.47 straipsnio 2 dalis). Veiklos tikslai viešųjų juridinių asmenų atžvilgiu gali būti nustatyti įstatymuose, reglamentuojančiuose konkrečias juridinių asmenų formas, ar teisės aktuose, kuriais remiantis yra įsteigtas viešasis juridinis asmuo. Pačia bendriausia apimtimi viešųjų juridinių asmenų specialusis teisnumas nustatytas naujojo CK 2.34 straipsnio 2 dalyje: viešojo juridinio asmens dalyvių nesiekimas naudoti sau, viešųjų interesų tenkinimas. Viešiesiems juridiniams asmenims suteikiamas tokios apimties teisnumas, kiek yra būtina su šių interesų tenkinimu susijusiems tikslams įgyvendinti.

⁶⁷ Conseil constitutionnel, décision du 16 juillet 1971//<http://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1971/7144dc.htm>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

⁶⁸ Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R., Vitkevičius P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. P. 182.

Kaip matyti iš naujojo CK II knygos, religinėms bendruomenėms ir bendrijoms taikomas naujojo CK 2.84 straipsnis dėl sandorių, sudarytų pažeidžiant viešojo juridinio asmens valdymo organų kompetenciją. Pagal CK 2.84 straipsnio 1 ir 2 dalis veiksmai, kuriais viešojo juridinio asmens valdymo organai pažeidžia savo kompetenciją sudarydami sandorius, sukelia prievoles juridiniam asmeniui tik tuo atveju, jei šiam sandoriui vėliau pritaria juridinis asmuo. Tai priešinga taisyklė nei nustatyta naujojo CK 2.83 straipsnyje, kai atitinkamą sandorį sudaro privačiojo juridinio asmens valdymo organai. Asmuo, pažeidęs kompetenciją privalo atlyginti nuostolius trečiajam asmeniui, jei neįrodo, kad trečiasis asmuo žinojo ar negalėjo nežinoti, jog sandoris sudaromas pažeidžiant minėtą kompetenciją. Pagal naujojo CK 2.85 straipsnį, tai, kad juridinio asmens valdymo organų kompetencija buvo atskleista (nurodyta steigimo dokumente, Juridinių asmenų registre, paskelbta viešai), nėra įrodymas, kad trečiasis asmuo žinojo ar negalėjo nežinoti, jog sandoris sudaromas pažeidžiant juridinio asmens valdymo organų kompetenciją. Tuo siekiama apsaugoti viešojo juridinio asmens veiklą nuo nesąžiningų sandorių.

Religinių bendruomenių ir bendrijų specialusis teisnumas nustatytas naujajame CK, Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme bei atskiruose jų veiklą reglamentuojančiuose kanonuose, statutuose ar kitose normose. Pastebėtina, kad religinių bendruomenių ir bendrijų teisnumo apimtis gali skirtis atsižvelgiant į tai, kuriai religinių bendruomenių ir bendrijų rūšiai priklauso atitinkama religinė bendruomenė ar bendrija: tradicini ar kitų [1 priedas].

Pagal naujojo CK 2.37 straipsnio 3 dalį visoms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms yra taikomas visas šio kodekso II knygos VI skyrius reglamentuojantis juridinių asmenų teisnumą. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas reglamentuoja, kokia veikla gali užsiimti religinės bendruomenės: atlikti religines apeigas; mokyti tikybos; steigti ir turėti bendrojo lavinimo mokyklas bei kitokias mokymo, švietimo ir kultūros įstaigas, taip pat mokymo-ugdymo įstaigas dvasininkams ir tikybos dėstytojams rengti; užsiimti leidybos, gamybine–ūkine veikla, steigti visuomenės informavimo priemones, labdaros fondus ir kitokias organizacijas; įgyti turtą, reikalingą jų veiklai. Pavyzdžiui, Lietuvos Vyskupų Konferencija turi įsteigusi katalikų radijo „Mažąją studiją“, leidyklą „Katalikų pasaulis“. Naujasis CK bei Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas religinėms bendruomenėms ir bendrijoms suteikia teisę veikti pagal savo kanonus, statutus, kitas normas tiek, kiek jie neprieštaruoja Lietuvos Respublikos įstatymams. Tokia išvada darytina iš naujojo CK 2.74 straipsnio 2 dalies, nustatančios, kad viešieji juridiniai asmenys gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštaruoja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 43 straipsnio 5 dalis nustato, kad bažnyčių bei kitų religinių organizacijų būklė valstybėje nustatoma ne tik įstatymu, bet ir susitarimu⁶⁹. Tokie susitarimai su valstybės institucijomis gali būti sudaromi vadovaujantis viešosios ir civilinės teisės normomis, atsižvelgiant į religinių bendruomenių, bendrijų, centrų kanonus bei statutus⁷⁰.

Pažymėtina, kad Katalikų Bažnyčios religinių bendruomenių, bendrijų, centrų teisnumas yra nustatytas ir tarp Lietuvos ir Vatikano 2000 m. gegužės 5 d. pasirašytose tarptautinėse sutartyse: Sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje⁷¹, Sutartis dėl kariuomenėje tarnaujančių katalikų sielovados⁷² ir Sutartis dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų⁷³.

Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartyje dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje numatyta bendradarbiauti siekiant žiniasklaidoje ir viešame gyvenime užtikrinti pagarbą religiniams įsitikinimams ir nuostatoms, taip pat etinėms bei religinėms vertybėms, religiniams simboliams bei sakraliniams objektams. Šioje sutartyje numatytas dvišalės nuolatinės komisijos sudarymas, kuri nustatytų Katalikų bažnyčios kilnojamųjų ir nekilnojamųjų kultūros vertybių, neteisėtai nusavintų nuo 1940 m. birželio 15 d. iki 1990 m. kovo 11 d., ateities statusą, atsižvelgiant į jų religinę vertę, taip pat parengtų kilnojamųjų ir nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašus pilnam jų konservavimo ir restauravimo darbų valstybės finansavimui gauti.

Įgyvendinant sutartį dėl Lietuvos kariuomenėje tarnaujančių katalikų sielovados kaip atskira religinė bendrija buvo įsteigtas kariuomenės Ordinariatas⁷⁴. Jo statusą nusako sutartis.

Sutartyje dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų įtvirtinti kai kurie turiniai santykiai, taip pat bažnytinių santuokų valstybinis pripažinimas.

Religinės bendruomenės ir bendrijos kaip ir bet kuris kitas viešasis juridinis asmuo gali sudaryti sutartis, įsigyti ir disponuoti turtu, paveldėti turtą. Religinių bendruomenių ir bendrijų

---

⁶⁹ Tai pažymėjo ir LR Konstitucinis Teismas 2000 m. birželio 13 d. nutarime konstatuodamas, kad LR Konstitucijos 43 straipsnio 1 dalies nuostata, jog yra tradicinės Lietuvoje bažnyčios bei religinės organizacijos, yra tas konstitucinis pagrindas, kuriuo remiantis tradicinių bažnyčių bei religinių organizacijų būklė valstybėje gali būti nustatoma skirtinga nei kitų bažnyčių ir religinių organizacijų.

⁷⁰ Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekte buvo siūloma numatyti galimybę tradicinėms ir kitoms valstybės pripažintoms religinėms bendrijoms sudaryti specialias sutartis su valstybe, reglamentuojančias konkrečios religinės bendrijos santykius su valstybe, atsižvelgiant į jos išpažįstamos religijos ypatumus.

⁷¹ Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2024.

⁷² Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl kariuomenėje tarnaujančių katalikų sielovados//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2023.

⁷³ Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2022.

⁷⁴ Umbrasas V. *Sielovada Lietuvos kariuomenėje: institucinis požiūris*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001 m. P. 167.

turtines teises plačiau aptarsiu kitame skyriuje, o dabar panagrinėsiu bažnyčios dalyvavimą santuokų sudarymo sutartyse.

Santuokų sudarymo bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka ir jų įtraukimas į valstybės apskaitą bei teisiniai padariniai yra reglamentuoti naujojo CK 3.24 straipsnyje (Santuokos sudarymas bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka), 3.25 straipsnyje (Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų oficiali apskaita) ir 3.304 straipsnyje (Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų oficiali apskaita), taip pat Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 21 straipsnyje (Civilinio kodekso nustatytų normų, susijusių su bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų apskaita, taikymas).

Pagal naujojo CK 3.304 straipsnio 2 dalį bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudaryta santuoka laikoma sudaryta nuo jos įregistravimo bažnyčios nustatyta tvarka dienos. Tačiau toks pripažinimas yra siejamas su naujojo CK 3.24 straipsnio 2 dalyje nustatytais sąlygomis:

1) naujojo CK 3.12 (lytis), 3.13 (savanoriškumas), 3.14 (santuokinis amžius), 3.15 (veiksnumas), 3.16 (monogamijos principas), 3.17 (giminystė) straipsniuose nustatytos sąlygos;

2) santuoka buvo sudaryta pagal Lietuvos Respublikoje įregistruotų ir valstybės pripažintų religinių organizacijų kanonų nustatytą procedūrą;

3) santuokos sudarymas bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka buvo įtrauktas į apskaitą civilinės metrikacijos įstaigoje naujojo CK III knygos nustatyta tvarka.

Vienos iš sąlygų, nurodytos šio straipsnio 2 dalies 3 punkte, įvykdymas yra siejamas su atitinkamos religinės organizacijos įgalioto asmens pareiga per 10 dienų po santuokos sudarymo bažnyčios nustatyta tvarka, pateikti nustatytos formos pranešimą apie santuokos įregistravimą bažnyčioje. Jei ši sąlyga įvykdoma pavėluotai (ne per 10 dienų), tai santuoka laikoma sudaryta nuo tos dienos, kai ji buvo įtraukta į apskaitą civilinės metrikacijos įstaigoje. Taigi yra nustatomas skirtingas santuokos įsigaliojimo momentas, atsižvelgiant į jos įtraukimo į oficialią apskaitą laiką.

Pažymėtina, kad toks reglamentavimas neatitinka Konstitucijos 38 straipsnio 4 dalies bei Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimo⁷⁵. Taip pat pažymėtina, kad teisinis faktas (įtraukimas į apskaitą) nepriklauso nuo sutuoktinių valios. Jis taip pat tik iš dalies priklauso nuo atitinkamos religinės organizacijos įgalioto atstovo veiksmų. Pavyzdžiui, jei šis asmuo negali ar nepajėgia per 10 dienų pateikti pranešimo civilinės metrikacijos įstaigai ir šį pranešimą pateikia

---

⁷⁵ Konstitucinis Teismas bažnytinę santuoką nurodė savarankiška santuokos sudarymo forma, todėl visoms po Konstitucijos įsigaliojimo sudarytoms bažnytinėms santuokoms suteikiama tokia pati teisinė reikšmė, kaip ir civilinės metrikacijos įstaigoje sudarytoms santuokoms.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodekso 6 straipsnio antrosios dalies, 11 straipsnio ir 12 straipsnio antrosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 1994. Nr. 31–562.

vėliau. Be to, naujasis CK nenustato termino, per kurį civilinės metrikacijos įstaiga turi įtraukti santuoką į apskaitą. Darytina išvada, kad laikotarpyje nuo santuokos sudarymo bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka ir jos įtraukimo į valstybės apskaitą, gali susidaryti įvairūs civiliniai teisiniai santykiai (paveldėjimas, kiti turtiniai santykiai), kurių sprendimas sukeltų teises problemas sutuoktiniams, nors tokios santuokos pripažinimo momentas nėra jų valioje. Kaip nurodė K.Meilius ir G. Sagatys, nėra aišku, kas ir kokia tvarka atsako už iš to kilusias pasekmes ir kaip tokiais atvejais sprendžiami ginčai⁷⁶.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties „Dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų“, nustatė, kad iki įsigaliojant naujam CK sudarytų kanoninių santuokų įrašymo valstybiniame santuokų registre laikas ir būdas nustatomi kompetentingos Lietuvos Respublikos valstybinės institucijos, suderinus su Lietuvos Vyskupų Konferencija (sutarties 13 straipsnio 2 dalis). Naujajame CK yra įtvirtintas vienintelis galimas kanoninės santuokos įrašymo valstybiniame santuokų registre būdas, dėl kurio nebuvo kokių nors būdų susitarta su Katalikų bažnyčia, todėl naujasis CK (3.24 straipsnio 2 dalies 3 punktas, 3.25 straipsnis, 3.304 straipsnis, reglamentuojantys bažnytinių santuokų įtraukimą į apskaitą) neatitinka ratifikuotos Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties „Dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų“ 13 straipsnio 2 dalies.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau tekste – Vyriausybė) ir Lietuvos Vyskupų konferencija 2001 m. liepos 11 d. pasirašė laikiną susitarimą „Dėl Katalikų bažnyčios nustatyta tvarka sudarytų santuokų įtraukimo į valstybinę apskaitą“⁷⁷ ir numatė kitokią bažnytinių santuokų įtraukimo į apskaitą tvarką, nei nustato minėti naujojo CK straipsniai⁷⁸. Ši tvarka buvo nustatyta vadovaujantis ne naujojo CK normomis, bet Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties „Dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų“ 13 straipsnio 2 dalimi. Šis laikinas susitarimas teisės aktu nebuvo patvirtintas ir nėra viešas. Pagal Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymą⁷⁹ „Valstybės žiniuose“ skelbiami Lietuvos Respublikoje galiojantys norminiai teisės aktai. Šis susitarimas „Valstybės žiniuose“ nebuvo paskelbtas, todėl jo galiojimas kelia abejonių.

---

⁷⁶ Meilius K., Sagatys G. *Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų kelias į pripažinimą*// Jurisprudencija, 2002, t. 28(20). P. 133.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Vyskupų konferencijos laikinas susitarimas „Dėl Katalikų Bažnyčios nustatyta tvarka sudarytų santuokų įtraukimo į valstybinę apskaitą“. – Vilnius, 2001.

⁷⁸ Teisė pranešti apie Bažnyčioje sudarytą santuoką perkeliama patiems sutuoktiniams, t. y. santuokos įtraukimas į apskaitą priklauso nuo jų apsisprendimo.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymas//Valstybės žinios, 1993, Nr. 12-296; 2002, Nr. 124-5626.

Kitos religinės organizacijos nėra sudariusios sutarčių dėl bažnytinės santuokos teisiųjų pasekmių, todėl įvairiai yra interpretuojamos jų bažnyčioje sudarytų santuokų teisinės pasekmės ir ginčų dėl jų nagrinėjamo tvarka⁸⁰.

Pagal Prancūzijos Civilinio kodekso 165 straipsnį bažnytinių santuokų valstybė neregistruoja ir jų neapskaito.

Kaip ir kitiems juridiniams asmenims, religinėms bendruomenėms ir bendrijoms teisnumas negali būti apribotas kitaip, kaip tik įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka. Pavyzdžiui, naujojo CK 2.80 straipsnio 1 dalis nustato draudimą valstybės ar vietos savivaldos institucijoms įstatymuose nenumatytais administraciniais metodais reglamentuoti juridinių asmenų veiklą.

Prancūzijos kulto asociacijos veiklą reglamentuoja įstatymas Dėl asociacijos sutarties ir įstatymas Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo. Nuo kitų asociacijų jos skiriasi savo specifiniu tikslu, vidaus tvarkos ir veiklos ypatumais, atitinkama viešosios valdžios kontrole. Prancūzijos teisė nepateikia kulto apibrėžimo. Pakanka, kad asociacija savo įstatuose pasivadintų kulto asociacija, kad tokia būtų pripažįstama.

Vienintelis galimas Prancūzijos kulto asociacijos tikslas – kulto praktikavimas. Taigi, bet kuris kitas tikslas, net jei yra antraeilis, yra draudžiamas: ar jis būtų politinis, ar švietėjiškas, komercinis ar net labdaros. Tuo būdu iš kulto asociacijos veiklos pašalinti mokymas, labdara, socialiai naudinga veikla. Kulto praktikavimas apima kulto apeigų atlikimą, kulto pastatų įgijimą, statybą ir priežiūrą, dvasininkų ruošimą ir išlaikymą. Pavyzdžiui, parapijos biuletenio leidimas neiškreipia kultinio asociacijos pobūdžio, tačiau doktrinos leidinių leidimas ir pardavimas atima iš asociacijos teisę vadintis kulto asociacija⁸¹.

Iš esmės steigėjams paliekama visiška laisvė nustatyti kulto asociacijos įstatų turinį, jos vidaus darbo tvarką, veiklos būdą, išskyrus tai, kad juose turi atsispindėti minėtas steigimo tikslas, jeigu ketinama siekti kulto asociacijos statuso. Siekiamas tikslas taip pat negali būti neteisėtas ar nemoralus, nes, priešingu atveju, gali būti paskelbtas kulto asociacijos veiklos nutraukimas.

Tuo atveju, kai religine konfesija pageidauja vykdyti įvairią veiklą, ji gali įsteigti keletą deklaruotų asociacijų: vieną, skirtą išimtinai kulto praktikavimui, kitą (kitas), pavyzdžiui, radijo ar televizijos laidų rengimui, vaikų auklėjimui, brošiūrų leidimui ar straipsnių doktrinos tema publikavimui ir pan.

---

⁸⁰ Papirtis L. V., Kudinavičiūtė I. *Bažnytinių santuokų teisinis reglamentavimas ir apskaita*. Jurisprudencija, 2003, t. 37(29). P. 94.

⁸¹ Conseil d'Etat, décision du 21 janvier 1983//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=32894&indice=1&table=JADE&ligneDeb=1>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

Vyskupijos asociacijos tikslas – pasaulietinio turto valdymas prisirišant prie kulto. Jų veikla reglamentuojama kanonų ir šios asociacijos įstatų. Šiam tikslui jos gali įgyti ar nuomoti pastatus skirtus katalikų kulto išpažinimui, vyskupo, senų ar paliegiusių kunigų apgyvendinimui, parūpinti dvasininkams algą ir pensiją. Šis tikslas taip pat apima įgijimą ir valdymą seminarijos ir katalikiškų mokyklų, parapijos salių.

Pagal Tipinių vyskupijų asociacijų įstatų 4 straipsnį šios asociacijos negali užsiimti viešu kulto praktikavimu: „asociacijai kategoriškai draudžiamas bet koks kišimasis į dieviškos tarnybos organizavimą, į dvasinį vyskupijos administravimą, ypač į dvasininkų skyrimą ir perkėlimą, taip pat į dėstymą seminarijoje, vadovavimą jai, ir dvasinį valdymą“⁸².

Prancūzijos šiaurės rytuose esančiuose Alsace – Moselle departamentuose netaikomas įstatymas Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo, bet tebeveikia keturių valstybės pripažintų kultų sistema su visomis iš to sekančiomis privilegijomis: katalikų, liuteronų, reformatų ir izraelitų. Kultų asociacijos pastoviai gauna valstybės, komunų subsidijų kulto reikmėms, jų dvasininkams valstybė moka darbo užmokestį, suteikia klebonijas ar kitą gyvenamą plotą. Jos gali įgyti turtą netgi nebūtiną įstatuose nurodytam tikslui pasiekti⁸³. Galioja vietinis Civilinis kodeksas, nustatantis specialų režimą vietinėms nepripažintų kultų kulto asociacijoms. Šis režimas iš esmės panašus nustatytajam didžiojoje Prancūzijos dalyje veikiančioms kulto asociacijoms. Tačiau, prefektas jų deklaravimui gali prieštarauti, motyvuodamas viešosios tvarkos pažeidimu.

Atsižvelgiant į didelius įvairių Prancūzijoje veikiančių kulto asociacijų teisnumo skirtumus, Prancūzijos Respublikos Prezidento dekretu⁸⁴ yra sudaryta komisija, kuriai pavesta išnagrinėti ir pasiūlyti atitinkamas teisės aktų pataisas.

---

⁸² Flores-Lonjou M. Associations culturelles. – Paris: Dalloz, 1996. P. 110.

⁸³ La liberté d'association et le droit (Colloque organisé avec la collaboration de la mission interministérielle pour la célébration du centenaire de la loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association). – Paris : Conseil constitutionnel, 2001. P. 69.

⁸⁴ Décret n°2003-607 du 3 juillet 2003 portant création d'une commission chargée de mener une réflexion sur l'application du principe de laïcité dans la République//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Ajour?nor=PRMX0306722D&num=2003-607&ind=1&laPag=1&demande=ajour>, prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

2.3. Religinių bendruomenių turtinės teisės

2.3.1. nuosavybės teisės įgijimas

Kiekvienam juridiniam asmeniui veiklos vykdymui yra svarbu galėti įsigyti ir disponuoti turtu. Naujojo CK 4.7 straipsnio 1 dalis nustato, kad kiekvienas asmuo nuosavybės teise gali turėti bet kuriuos daiktus, jeigu tie daiktai neišimti iš apyvartos arba nėra ribotai esantys apyvartoje. Išimti iš apyvartos yra tik išimtinė valstybės nuosavybe esantys daiktai. Tokie daiktai yra nurodyti Konstitucijos 47 straipsnyje: žemės gelmės, taip pat valstybinės reikšmės vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos ir kultūros objektai, taip pat teisės į oro erdvę virš Lietuvos teritorijos, į Lietuvos kontinentinį šelfą bei ekonominę zoną Baltijos jūroje.

Pažymėtina, kad Konstitucijos 47 straipsnyje nustatytas draudimas įgyti valstybinės reikšmės kultūros objektus taikomas ir religinėms bendruomenėms, nors tokie objektai sudaro didelę bendruomenių (bendrijų) turto dalį. Draudimas juos turėti nuosavybės teise reikštų pakartotinį nusavinimą, jei nebūtų taikomos teisės normos, reglamentuojančios daiktų paėmimą visuomenės poreikiams. Tačiau ši norma neužkerta kelio religinei bendruomenei nei įgyti kultūros objektų, nei jų susigrąžinti, kurie savo vertingumu neabejotinai yra valstybinės reikšmės, kol Seimas nėra patvirtinęs valstybinės reikšmės objektų sąrašo.

Nuosavybės teisės į turtą įgijimo pagrindai yra nustatyti naujojo CK 4.47 straipsnyje. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 13 straipsnis nustato, kad religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai gali nuosavybės teise turėti maldos namus, gyvenamuosius namus ir kitus pastatus bei statinius, gamybinius, socialinius ir labdaros objektus bei kitoki turtą, reikalingą religinių bendruomenių ir bendrijų veiklai. Taigi, religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai gali įgyti bet kokį turtą, kuris reikalingas jų veiklai ir, žinoma, yra civilinėje apyvartoje.

Pagal naujojo CK 4.47 straipsnį, atsižvelgiant į religinių bendruomenių ir bendrijų veiklos specifiką, jos galėtų įgyti turtą pagal sandorius, paveldėjimu, pagaminant naują daiktą, pasisavinant vaisius ir pajamas, šeimininkų daiktą, pasisavinant radinį, lobį ir kitais būdais. Darytina išvada, kad religinės negalėtų atlygintinai paimti netinkamai laikomas kultūros vertybes (naujojo CK 4.66 straipsnis) ir kitus daiktus visuomenės poreikiams konfiskuojant ar kitu būdu paimant už pažeidimus (naujojo CK 4.67 ir 4.100 straipsniai), nes tai gali padaryti tik valstybė.

Naujojo CK 4.47 straipsnyje išvardintų nuosavybės įgijimo būdų sąrašas nėra baigtinis, t. y. nurodoma, kad nuosavybės teisė gali būti įgyjama ir kitais įstatymo nustatytais pagrindais. Įstatymų nustatyta tvarka religinės bendruomenės gali gauti iš valstybės paramą kultūrai, švietimui bei

labdarai. Taip pat, pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo⁸⁵ 34 straipsnio 3 dalį fiziniai asmenys religinėms bendruomenėms, bendrijoms ir centrams gali skirti iki 2 procentų sumokėto pajamų mokesčio.

Specifinis turto įgijimo pagrindas, numatytas specialiaame įstatyme, yra turto, kuris buvo nacionalizuotas, susigrąžinimas. Tai atskirai bus nagrinėjama tolimesniame skyriuje.

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 13 straipsnis nustato, kad religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai jiems nuosavybės teise priklausantį turtą valdo, juo naudojasi ir disponuoja pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Atitinkamai naujojo CK 4.109 straipsnis nustato, kad juridiniai asmenys turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja nuosavybės ar patikėjimo teise. Turto valdymas patikėjimo teise numatytas Religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje: Valstybinės reikšmės istorijos, archeologijos ir kultūros objektai, kaip išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė, gali būti perduoti neterminuotai naudotis nustatčius šio objekto paminklosaugos sąlygas ir religinei bendrijai pasirašius saugojimo įsipareigojimą. Atsižvelgiant į tai, kad toks sąrašas (valstybinės reikšmės kultūros objektų) nėra patvirtintas įstatymu, ši norma neturi praktinio įgyvendinimo. Pagal Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 2 dalį valstybinė žemė religinėms bendruomenėms ir bendrijoms gali būti perduota naudotis panaudos sutartimi.

Prancūzijos kulto asociacijos, nors ir turi teisę įgyti turtą, sudaryti sutartis: pirkimo, pardavimo, paskolos ir kt., tačiau gali įgyti tik siekiamam tikslui būtiną turtą (įskaitant ir patalpas skirtas administracijai, narių susirinkimams). Kulto asociacija negali įgyti ar turėti turto vien tam, kad jį nuomodama gautų pelno. Tačiau ji gali nuomoti turimas patalpas laikotarpiu, kuriuo ji jomis nesinaudoja⁸⁶. Turto pardavimas, kitoks perleidimas yra negalimas, kol turtas yra kulto paskirties. Kulto paskirties turto negalima perleisti ir kitos konfesijos kulto asociacijai. Kulto asociacijos per 3 mėnesius įgytą turtą privalo deklaruoti prefektūroje ar suprefektūroje (kurioje įvyko pirminė asociacijos deklaracija). Turto, neatitinkančio kulto asociacijos tikslo, įgijimas yra niekinis. Jis anuliuojamas bet kurio suinteresuoto asmens ar prokuroro prašymu ir taikoma restitucija.

Norėdama priimti dovanojimo sutartimi ar testamentu jai paliekamą turtą, kulto asociacija turi gauti prefekto (suprefekto) sutikimą. Prefektas (suprefektas) atitinkamą sprendimą priima atsižvelgdamas į viešą interesą ir dovanotojo ar testatoriaus šeimos interesus. Taip pat patikrina ar kulto asociacija nenukrypo nuo išimtinai kulto praktikavimo tikslo. Jei dovanotojo ar testatoriaus

---

⁸⁵ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas//Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3085.

⁸⁶ Flores-Lonjou M. Associations culturelles. – Paris: Dalloz, 1996. P. 48.

šeima prieštarauja dovanojimui ar palikimui kulto asociacijos naudai, galutinį sprendimą dėl galimybės kulto asociacijai konkrečiu atveju įgyti turtą, priima Valstybės Taryba⁸⁷.

Vyskupijų asociacijų pagrindinis tikslas yra pasaulietinio turto valdymas prisirišant prie kulto. Šiam tikslui jos gali įgyti ar nuomoti pastatus skirtus katalikų kulto išpažinimui, vyskupo, senų ar paliegusių kunigų apgyvendinimui, parūpinti dvasininkams algą ir pensiją. Šis tikslas taip pat apima įgijimą ir valdymą seminarijos ir katalikiškų mokyklą, parapijos salių⁸⁸. Katalikų maldos namai (katedros, bažnyčios), pastatyti iki įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo, nepriklauso jiems nuosavybės teise, bet yra perduoti naudotis patikėjimo teise.

2.3.2. nuosavybės teisės atkūrimas

Vienas iš įstatymo Lietuvos religinėms bendruomenėms ir bendrijoms nustatytų nuosavybės teisės įgijimo pagrindų yra restitucija.

Religinių bendrijų turėtos nuosavybės, kurios ji neteko dėl 1940 m. birželio 15 d. prasidėjusios nacionalizacijos, atkūrimas buvo pradėtas vadovaujantis LTSR Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. vasario 14 d. įstatymu „Dėl maldos namų bei kitų pastatų grąžinimo religinėms bendruomenėms“⁸⁹. Šiuo aktu turtas buvo grąžinamas iki įsigaliojo Lietuvos Respublikos religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymas⁹⁰.

Objektas, į kurį galėjo būti atkurta religinės bendrijos nuosavybės teisė, – tai pagal buvusios LTSR (TSRS) įstatymus nacionalizuotas ar kitaip valstybės nusavintas turtas, išskyrus žemę, vidaus vandenį, miškus ir parkus, taip pat ir tą turtą, kuris pagal Konstitucijos 47 straipsnį yra išimtinė Lietuvos Respublikos nuosavybė. Grąžinamas ne visas aukščiau nurodytas turtas, o tik tas, kuris išlikęs.

Religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymo 4 straipsnis turto religinėms bendruomenėms ir bendrijoms negrąžinamą natūra, sieja su turto rekonstrukcija (pastatai ir kiti statiniai, pertvarkyti, perstatyti taip, kad jų bendrasis plotas padidėjo daugiau kaip 1/3 ir naujai sukurto ploto negalima atskirti nuo buvusiojo, arba jeigu jų pagrindinės konstrukcijos

---

⁸⁷ Associations. Oeuvre collective redigée sous la direction d'E. Alfandari et coordination de P-H Dutheil. – Paris : Dalloz, 2000. P. 1065.

⁸⁸ Ten pat. P. 15-16

⁸⁹ Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. vasario 14 d. įstatymas „Dėl maldos namų bei kitų pastatų grąžinimo religinėms bendruomenėms“//Valstybės žinios, 1990, Nr. 8-196.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymas//Valstybės žinios, 1995, Nr. 27-600.

pakeistos daugiau kaip 50 procentų) su jų ar jų dalių perdavimu į privačią nuosavybę pagal perleidimo momentu galiojusius įstatymus. Taip pat negali būti gražinti pastatai ir statiniai perduoti mokslo, sveikatos priežiūros, kultūros, švietimo ir ryšių įstaigoms ir gyvenamieji namai ar butai, jei juose gyvena nuomininkai.

Religinei bendrijai nepageidaujant susigražinti turtą natūra arba jeigu jis negražinamas natūra pagal įstatymą⁹¹, valstybė šį turtą išperka. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2002 m. lapkričio 8 d. nutartyje civilinėje byloje S.Novopolskaja v. Lietuvos Evangelikų reformatų Sinodo kolegija atkreipė dėmesį, „kad visiškai atkurti buvusios nuosavybės santykių sistemos objektyviai neįmanoma, nes reikia atsižvelgti į pakitusius socialinius-ekonominius bei kitus visuomeninius santykius. Valstybė, atstatydama privatinės nuosavybės teisės institutą įsipareigojo ne bet kaip, o nustatytomis sąlygomis ir tvarka atstatyti buvusiems savininkams nuosavybės teises į išlikusius gyvenamuosius namus“⁹².

Įstatymų, kurie suteiktų galimybę likusioms religinėms bendrijoms atkurti nuosavybės teises į žemę, taip pat į muziejines vertybes, nėra priimti, yra dar nepriimti. Kaip numato Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo 8 straipsnio 1 dalis, muziejų fondų vertybės ankstesniems savininkams negražinamos, išskyrus atvejus, kai jos muziejų fondui yra neteisėtai atitekusios po 1990 m. kovo 11 d., taip pat jei Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatyta kitaip

Kita vertus sunku pateisinti draudimą susigražinti turėtą turtą tais atvejais, kai religinėms bendruomenėms (bendrijoms) priklausančios patalpos yra privatizuojamos (pvz., ryšių įmonės), bet negražinamos religinei bendruomenei (bendrijai). Galimos ir tokios teisinės situacijos, kad patalpos, kuriose buvo švietimo įstaiga (pvz., mokykla) atsilaisvina, tačiau tam, kad jos būtų gražintos religinei bendruomenei (bendrijai) būtina pagal įstatymą kreiptis į Seimą dėl konkretaus pastato sugražinimo. Analogišką situacija yra ir su gyvenamosiomis patalpomis, jei savininkas miršta ir jo turto niekas nepaveldi, tai dėl jo buto sugražinimo religinei bendruomenei turi pagal įstatymą spręsti Seimas. Toks reglamentavimas turėto turto susigražinimui riboja trukdo civilinei apyvartai, nes kol vyksta ilgas gražinimo procesas religinė bendruomenė (bendrija) negali tuo turto disponuoti.

---

⁹¹ Išimtiniais atvejais nuosavybės teisė į išlikusį šį nekilnojamąjį turtą, gali būti atkuriamą gražinant jį natūra Vyriausybės ir religinės bendrijos susitarimu, kuriam pritaria Seimas. Tačiau religinės bendrijos prašymas dėl šio nekilnojamojo turto gražinimo natūra turi būti pateiktas iki Religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymo įsigaliojimo dienos, išskyrus atvejus, kai išnyksta šio įstatymo 4 straipsnyje numatytos aplinkybės.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje S.Novopolskaja v. Lietuvos Evangelikų reformatų Sinodo kolegija. Nr. 3K-3-1005/2002 m.

Pagal Religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymo 2 straipsnį nekilnojamąjį turtą susigražinti turi teisę tos religinės bendrijos, kurios veikė Lietuvos Respublikoje iki 1940 m. liepos 21 d. ir kurių turtas buvo valstybės nusavintas. Tokią pat teisę turi religinės bendrijos, pripažintos atkuriamų religinių bendrijų teisių perėmėjomis. Šis statusas turi būti aprobuotas atitinkamos religinės bendrijos vyriausiosios vadovybės.

Pažymėtina, kad turtą tradicinių religinių bendruomenių vienuolijoms valstybės institucijos gražino ne tiesiogiai, bet per Katalikų Bažnyčios centrus – vyskupijas, o šios savo aktu (dekretu) turtą perduoda konkrečioms vienuolijoms, kurios sugražintą turtą ankščiau turėjo nuosavybės teise pačios arba yra religinės bendrijos teisių perėmėjos.

Vadovaujantis Religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymu religinės bendrijos prašymus dėl teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo ir turto gražinimo turėjo pateikti to turto valdytojui pagal turto buvimo vietą per vienerius metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos. Per vienerius metus turi būti pateikti ir nuosavybės teisę įrodantys dokumentai. Tokie naikinamieji terminai vertintini kaip paneigiantys atskirais atvejais teisę susigražinti turėtą turtą teisės aktų nustatyta tvarka. Kai kurie dokumentai dėl valstybės institucijų, o ne dėl bendrijų kaltės, yra neišsaugoti, neišlikę. Įstatymas nenustato, per kiek laiko nuo prašymo pateikimo valstybės institucijai yra atkuriamą nuosavybės teisę, bet palieka tai nustatyti Vyriausybei. Restitucija tęsiasi jau 15 metų ir kai kuriuose miestuose gražinta tik apie pusę gražintino turto ir tai stabdo kitus procesus, pavyzdžiui, privatizavimą.

Įstatymai nustato, jog religinėms bendruomenėms, bendrijoms priklausęs nekilnojamas turtas negali nuosavybės teise būti perduodamas kitiems asmenims. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo⁹³ 10 straipsnio 2 dalis nustato, kad į privatizavimo objektų sąrašą negali būti įtrauktas turtas, į kurį įstatymų nustatyta tvarka pretenduoja atkurti nuosavybės teisę religinės bendruomenės. Teismai, sprenddami ginčus, susijusius su nuosavybės teisės atkūrimo klausimais, taip pat laikosi tokios nuomonės. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. spalio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Vilniaus arkivyskupija v. Vilniaus miesto taryba⁹⁴ konstatavo, kad „teismų praktikoje suformuota taisyklė, kad sprendžiant nuosavybės teisių atkūrimo į išlikusį nekilnojamąjį turtą pirmenybė turi būti teikiama nuosavybės gražinimui natūra ir, kol asmens nuosavybės teisės į konkretų nekilnojamojo turto objektą gražinimo klausimas nėra išspręstas, šis turtas yra ginčo objektas ir negali būti perleistas kitiems asmenims“.

⁹³ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymas//Valstybės žinios, 1997, Nr. 107-2688.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus arkivyskupija v. Vilniaus miesto taryba. Nr. 3K-7-387/2005 m.

Pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo⁹⁵ 13 straipsnio 1 dalies 9 punktą (redakcija galiojusi iki 2001 m. rugpjūčio 16 d.) nustatė, kad žemė neprivatizuojama, jei ji yra bažnyčių (religinių konfesijų ir jų institucijų) nuosavybės teise turėta žemė. Tačiau Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu⁹⁶ šis punktas buvo pripažintas netekusiu galios. Taigi, žemės sugražinimas religinėms bendrijoms nėra išspręstas, išskyrus tai, kad pagal Žemės reformos įstatymo 7 straipsnio 2 dalį kai kurioms religinėms bendrijoms, bendruomenėms ir centrams⁹⁷ nuosavybės teise turintiems pastatų ir kitų statinių, Vyriausybės nustatyta tvarka suteikiami nuosavybėn neatlygintinai jų naudojami šiems pastatams ir kitiems statiniams eksploatuoti teritorijų planavimo dokumentuose nustatytų ribų žemės sklypai.

Valstybė turtą išperka Vyriausybės nustatyta tvarka ir terminais. Už išperkamą turtą gali būti mokama kompensacija pinigais. Ji pradama mokėti tik po penkerių metų nuo sprendimo išmokėti kompensaciją priėmimo dienos. Nors pirmi sprendimai dėl turto grąžinimo buvo priimti 1995 m., tačiau nei 2000 m., nei 2001 m. kompensacijoms už išperkamą turtą išmokėti nebuvo nustatyta. Pirmą kartą tai buvo numatyta tik 2002 metais patvirtintame Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme⁹⁸.

Išpirkimas galimas tokiais būdais: tokios pat rūšies ar vertės turtą perduodant bendrijos nuosavybėn neatlygintinai⁹⁹; išmokant kompensacijas pinigais; teikiant paramą remontuojant (restauruojant) paminklinius ansamblius, kulto pastatus; išnuomojant ne aukciono tvarka žemės sklypą. Išpirkimo būdą pasirenka religinė bendrija. Atskirų teisės aktų, reglamentuojančių kiekvieną išpirkimą, nėra. Praktikoje dažniausiai yra taikomi du išpirkimo būdai: kompensacija pinigais (nuo 2003 m.) ir paramos teikimas remontuoti (restauruoti) paminklinius ansamblius statinius. Pastebėtina, kad parama skiriama tik tokiems statiniams, kurie yra kultūros vertybė. 2006 m. biudžete tam numatyti 3 milijonai¹⁰⁰ litų.

---

⁹⁵ Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas//Valstybės žinios, 1991, Nr. 24-635; 1997, Nr. 69-1735.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas//Valstybės žinios, 2001, Nr. 71-2524.

⁹⁷ Religinėms bendrijoms, bendruomenėms ir centrams, kurie veikė iki 1940 m. liepos 21 d., o jų nekilnojamasis turtas pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai nusavintas, ir kurie nuosavybės teise turi pastatų ir kitų statinių.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas//Valstybės žinios, 2002, Nr. Nr. 124-5619.

⁹⁹ Lietuvos Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 16 d. nutarimas Nr. 999 „Dėl pastato Kretingoje, rotušės a. 15, perdavimo“ <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=147725&Condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos 2006 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas// Valstybės žinios, 2005, Nr. 150-5462.

Kilnojamo turto gražinimą religinėms bendruomenėms reglamentuoja du įstatymai: Lietuvos Respublikos įstatymas dėl religinių rankraščių tekstų (torų), perrašintų išimtinai apeigų paskirčiai, perdavimo žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms¹⁰¹ bei Lietuvos Respublikos Katalikų bažnyčios nuosavybės teisės į kilnojamąsias kultūros vertybes atkūrimo įstatymas¹⁰². Katalikų bažnyčiai iš valstybės biudžeto skiriama bendra suma pinigų turimų kultūros vertybių restauravimui jau keletą metų nedidėja.

Pažymėtina, kad tebegalioja Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo¹⁰³ 8 straipsnio 1 dalis, kuri nustato, kad „muziejų fondo vertybės ankstesniems savininkams negražinamos“. Šios vertybės pagal šį įstatymą gali būti gražintos tik tuo atveju, kai jos muziejų fondui yra neteisėtai atitekusios po 1990 m. kovo 11 d., taip pat jei Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatyta kitaip. Atitinkamai Įstatymo dėl religinių rankraščių tekstų (torų), perrašintų išimtinai apeigų paskirčiai, perdavimo žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms 2 straipsnio 2 dalis nustato, kad toros, kurios turi ypatingą reikšmę Lietuvos kultūros paveldui, užsienio žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms neperduodamos.

Pagal Įstatymą dėl religinių rankraščių tekstų (torų), perrašintų išimtinai apeigų paskirčiai, perdavimo žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms dalis rankraščių tekstų (torų) žydų religinei bendruomenei yra gražinta. Katalikų bažnyčiai kilnojamų vertybių gražinimo procesą dar tik ruošiamasi pradėti.

Negražintos ir tos kultūros vertybės, kurios skirtos apeigoms. Šie daiktai turi būti naudojami pagal jų tiesioginę paskirtį – „II Vatikano Susirinkimo liturginės konstitucijos nurodo ordinarams rūpestingai budėti, kad bažnytiniai indai ir drabužiai bei kiti brangūs darbai, kaip Dievo namų papuošalai, nebūtų išvaistomi ir sunaikinami“¹⁰⁴.

Prancūzijoje priėmus įstatymą Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo (1905 m.), buvusių pripažintų kultų (katalikai, liuteronai, reformatoriai ir izraelitai) viešosioms institucijoms priklausęs turtas turėjo būti perduotas, laikantis šio įstatymo nuostatų, kulto praktikavimui įkurtoms kulto asociacijoms. Įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo 4 straipsnis leido perduoti kulto asociacijoms minėtą kilnojamą ir nekilnojamą turtą su jo prievolėmis ir jo specialia paskirtimi, jei kulto asociacijos šio turto pareikalautų per 1 m. terminą nuo šio įstatymo įsigaliojimo. Sąlyga

---

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl religinių rankraščių tekstų (torų), perrašintų išimtinai apeigų paskirčiai, perdavimo žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms//Valstybės žinios, 2000, Nr. 87-2656.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Katalikų bažnyčios nuosavybės teisės į kilnojamąsias kultūros vertybes atkūrimo įstatymas//Valstybės žinios, 2005, Nr. 31-975.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas//Valstybės žinios, 1995, Nr. 53-1292; 2003, Nr. 59-2638.

¹⁰⁴ Plumpa P. *Valstybės ir religijos santykis Lietuvoje: Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 straipsnio analizė*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001 m. P. 32.

tokiam turto perdavimui: kulto asociacija turėjo paklusti bendrai kulto, kuriam save priskyrė, tvarkai.

Protestantai ir izraelitai sutiko kurti kulto asociacijas, kurioms buvo perduoti kulto pastatai, anksčiau priklausę viešoms jų kulto institucijoms. Katalikų bažnyčia katalikų kulto asociacijas steigti atsisakė. Kai 1923-1924 m. katalikų bažnyčia sutiko steigti vyskupijų asociacijas, kurios yra katalikų kulto asociacijos, dėl praleistų terminų nebebuvo galimybės šioms asociacijoms perduoti nuosavybėn katalikų kulto pastatų, to pasėkoje visi iki 1905 m. Katalikų bažnyčiai priklausę kulto pastatai liko viešoji nuosavybė. Paprastai laikoma, kad katedros yra valstybės nuosavybė, o bažnyčios – komunų. Kulto pastatai, įgyti ar pastatyti po 1905 m. iš principo yra privačių asmenų nuosavybė¹⁰⁵. Pastatų nuosavybė apima ir turtą esantį pastate, nekilnojamą dėl savo paskirties (paveikslai, klaupatai, vargonai, varpai, statulos ir kt.) ir visus kitus daiktus (kultinius ar ne). Šie daiktai gali būti perleisti tik savininko valia ir tik iš anksto panaikinus jų kultinę paskirtį¹⁰⁶.

2.4. Religinių bendruomenių valdymo ypatumai

Juridiniai asmenys įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus, kurie sudaromi ir veikia pagal įstatymus ir juridinių asmenų steigimo dokumentus. Teisės teorijoje¹⁰⁷ juridinių asmenų valdymo organai įvardinami kaip teisinė kategorija, kuri reiškia asmenį ar asmenų grupę, kuris (kurie) atstovauja juridinio asmens interesams santykiuose su kitais teisės subjektais be specialaus įgaliojimo. Juridinio asmens organams priskiriamos šios funkcijos: 1) formuoti ir išreikšti juridinio asmens valią; 2) vadovauti juridinio asmens veiklai; 3) veikti juridinio asmens vardu. Juridinio asmens organus nustato naujasis CK, atitinkamos teisinės formos juridinius asmenis reglamentuojantys įstatymai, taip pat juridinių asmenų steigimo dokumentai.

Teisės teorijoje yra įsitvirtinęs juridinio asmens organų skyrimas į sprendimų priėmimo organus ir valdymo bei atstovavimo organus¹⁰⁸. Pirmuosius atitiktų dalyvių susirinkimas, o antruosius – valdymo organai. Dalyvių susirinkimas laikytinas aukščiausiu juridinio asmens organu, paprastai būtent jis priima sprendimą dėl valdymo organo sudarymo. Pagal naujojo CK 2.82 straipsnio 2 dalį kiekvienas juridinis asmuo turi turėti vienasmenį ar kolegialų valdymo organą ir

¹⁰⁵ Associations. Oeuvre collective redigée sous la direction d'E. Alfandari et coordination de P-H Dutheil. – Paris : Dalloz, 2000. P. 1066.

¹⁰⁶ Ten pat.

¹⁰⁷ Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R., Vitkevičius P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004. P. 186.

¹⁰⁸ Edwards V. ES bendrovių teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 49

dalyvių susirinkimą, jeigu steigimo dokumentuose ir juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nenumatyta kitokia organų struktūra. Atskiras juridinių asmenų teisinės formas reglamentuojantys įstatymai gali nustatyti, kad valdymo organas ir dalyvių susirinkimas gali būti vienu juridinio asmens organu (naujojo CK 2.82 straipsnio 2 dalis).

Juridinio asmens valdymo organus reglamentuoja naujojo CK II knygos VII skyrius, tačiau pagal naujojo CK 2.37 straipsnio 3 dalį jis religinėms bendruomenėms ir bendrijoms netaikomas, išskyrus naujojo CK 2.84 straipsnį dėl sandorių, sudarytų pažeidžiant viešojo juridinio asmens valdymo organų kompetenciją, pasekmių bei LR CK 2.85 straipsnį dėl kompetencijos paskelbimo. Todėl tik įstatymai ir pačių religinių bendruomenių ir bendrijų veiklą reglamentuojantys kanonai, statutai, kitos normos nustato jų valdymo organus.

Religinių bendruomenių teisę į valdymo autonomiją pabrėžė Europos Žmogaus Teisių teismas. Dviejose pastarųjų metų bylose, *Serif*¹⁰⁹ ir *Hasan*¹¹⁰, Europos žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad valstybės negali kištis į grynai religinius klausimus, tokius kaip religinės bendruomenės ar organizacijos valdymas, nebent būtų „neišvengiama socialinė būtinybė“, o ne tik „socialinė įtampa.“

Tai, kad religinės bendruomenės ir bendrijos turi laisvai organizuoti savo vidaus veiklą yra įtvirtinta ir Konstitucijoje¹¹¹.

Atsižvelgiant į tai, kad religinėms bendruomenėms ir bendrijoms taikomas naujojo CK 2.84 straipsnis dėl sandorių, sudarytų pažeidžiant viešojo juridinio asmens valdymo organų kompetenciją, darytina išvada, kad šie juridiniai asmenys gali turėti ne tik aukščiausią organą – dalyvių susirinkimą, bet ir valdymo organus, per kuriuos įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina. Pagal naujojo CK 2.84 straipsnio 2 dalį, jei juridinis asmuo vėliau pritaria sandoriui, kurį sudarė šio juridinio asmens valdymo organas pažeisdamas savo kompetenciją, sandoris galioja. Kaip teigiama naujojo CK komentare¹¹², tokiam sandoriui turi pritarti tas juridinio asmens organas, kuris nustato juridinio asmens veiklos tikslus, dažniausiai juridinio asmens dalyvių susirinkimas. Įstatymai nedetalizuoja, kokius valdymo organus turėtų turėti religinės bendruomenės ir bendrijos. Bandytas detalizuoti būtų vargiai įmanomas. Religinės bendruomenės ir bendrijos turi

¹⁰⁹ *Serif v. Graikija*, App. No. 34369/97, European Ct. of Human Rts., 14 December 1999//<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=Grece%20%7C%20Serif&sessionId=5140666&skin=hudoc-fr>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

¹¹⁰ *Hasan ir Chaush v. Bulgarija*, App. No. 30985/96, European Ct. of Human Rts., 26 October 2000 // <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/viewhbkm.asp?action=open&table=1132746FF1FE2A468ACCBBCD1763D4D8149&key=13461&sessionId=5140666&skin=hudoc-fr&attachment=true>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

¹¹¹ Konstitucijos 43 straipsnio 4 dalis įtvirtina, kad religinės bendruomenės ir bendrijos (bažnyčios bei religinės organizacijos) laisvai tvarkosi pagal savo kanonus ir statutus.

¹¹² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 190.

savo valdymo specifika ir tai reglamentuoja religinių bendruomenių ir bendrijų kanonai, statutai ir kitos normos. Be to, detalus valdymo reglamentavimas galėtų pažeisti ir religinių bendruomenių autonomiškumą.

Prancūzijos teisės aktai, savo ruožtu, nustato, kad kulto asociacijoms paliekama teisė savo įstatuose laisvai nusistatyti savo vidaus darbo tvarką ir veiklos būdą¹¹³.

Pagal įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo 19 straipsnio 3 dalį kulto asociacijos gali įstatuose numatyti visuotinį narių susirinkimą. Iš principo įstatai laisvai nustato visuotinio susirinkimo sudėtį. Tačiau minėto įstatymo 19 straipsnio 1 dalis numato minimalų visuotinio susirinkimo narių skaičių:

- 7 asmenys komunoje, turinčioje mažiau nei 1 000 gyventojų;
- 15 asmenų komunoje, turinčioje nuo 1 000 iki 20 000 gyventojų;
- 25 asmenys komunoje, turinčioje daugiau nei 20 000 gyventojų.

Įstatuose taip pat paliekama teisė nustatyti kategorijas kulto asociacijos narių, kurie negali būti visuotinio susirinkimo nariais:

- asmenys, nuo kurių įstojimo į asociaciją praėjo nedaug laiko;
- nariai laiku nesumokantys nario mokesčio;
- garbės nariai.

Įstatuose nesant normų, reglamentuojančių visuotinį susirinkimą, šį susirinkimą turėtų sudaryti visi kulto asociacijos nariai. Įstatai laisvai nustato visuotinio susirinkimo sušaukimo periodiškumą, sušaukimo būdą, kam priklauso iniciatyvos teisė jį sušaukti, nustatyti darbotvarkę ir pan. Įstatai laisvai nustato ir visuotinio susirinkimo įgaliojimus. Bendra kompetencija paprastai yra: ieškiniai, turto administravimas, įstatų keitimas, kulto asociacijos likvidavimas.

Kulto asociacijos įstatai laisvai nustato ir savo vadovų statusą bei įgaliojimus: reikalavimus vadovams, vadovų skaičių, jų skyrimo procedūrą, kadencijos trukmę, pareigų ėjimo nutrūkimą (mirtis, atsistatydinimas, kadencijos pabaiga, atšaukimas) ir jų ėjimo atnaujinimo sąlygas. Įstatuose detalizuojami vadovų įgaliojimai: gali būti duodami įgaliojimai priimti visus sprendimus arba kai kurie klausimai gali būti paskirstyti tarp vadovų ar palikti spęsti visuotiniam susirinkimui. Nustatomi įgaliojimai atstovauti kulto asociaciją santykiuose su trečiaisiais asmenimis, taip pat vykdyti kontrolės funkcijas. Kulto asociacija gali turėti ir atskirą kontrolės organą, kurio sudarymas ir tikslios funkcijos apibrėžiami įstatuose¹¹⁴.

Vyskupijų asociacijas sudaro:

---

¹¹³ Flores-Lonjou M. Associations culturelles. – Paris: Dalloz, 1996. P. 26.

¹¹⁴ Ten pat. P. 38.

- vyskupas;
- mažiausiai 30 tikrųjų narių, tarp jų generalinis vikaras ir kanauninkas. Juos siūlo vyskupas, aprobuoja valdyba, renka visuotinis susirinkimas;
- neribotas skaičius garbės narių. Juos siūlo vyskupas, aprobuoja valdyba, gali rinkti visuotinis susirinkimas.

Vyskupijų asociacijų organai yra visuotinis susirinkimas (ribotos funkcijos: sąskaitų, bei direktorių ir administratorių veiksmų aprobavimas, asociacijos įstatų keitimas) ir valdyba (susideda iš 4 visuotinio susirinkimo išrinktų narių, tarp jų generalinio vikaro ir kanauninko; funkcijos: turto valdymas, pardavimas, hipoteka, paskolos, ilgalaikiai įsipareigojimai, dovanojimų ir palikimų priėmimas).

Pripažįstamas hierarchinis vyskupo pranašumas. Jis – teisėtas pačios vyskupijos asociacijos, jos valdybos ir jos visuotinio susirinkimo pirmininkas. Esant nesutarimui tarp vyskupo ir asociacijos narių, vyskupas gali iš asociacijos pasitraukti ir įkurti naują vyskupijos asociaciją su kitais katalikais. Šiuo atveju pirmoji vyskupijos asociacija būtų likviduota. Iš esmės vyskupijų asociacijos tik vadinasi asociacijomis, tai labiau atitinka fondą, nes nepaisant pagrindinių korporacinio režimo bruožų, vyskupas pats vienas vadovauja asociacijai¹¹⁵.

2.5. Religinų bendruomenų reorganizavimas, pertvarkymas, likvidavimas

Reorganizavimas

Pagal naujojo CK 2.95 straipsnio 2 dalį reorganizavimas yra juridinio asmens pabaiga be likvidavimo procedūros. Reorganizuojant juridinį asmenį jo teisės ir pareigos (prievoles) perduodamos kitam juridiniam asmeniui ar kitiems juridiniams asmenims, kurie tęsia reorganizuoto juridinio asmens veiklą. Šiuo atveju gali atsirasti vienas naujas juridinis asmuo (jei reorganizuojama sujungimo būdu) ar keli nauji juridiniai asmenys (jei reorganizuojama padalijimo būdu) arba vienas ar keli juridiniai asmenys baigia savo veiklą (reorganizuojant bet kuriuo iš esamų reorganizavimo būdų: prijungimo, sujungimo, išdalijimo, padalijimo; naujojo CK 2.97 straipsnis).

Naujojo CK 2.98 straipsnio 1 dalis nustato, kad reorganizavime gali dalyvauti tik tos pačios teisinės formos juridiniai asmenys, išskyrus įstatymų, reglamentuojančių atskiras juridinių asmenų

---

¹¹⁵ Ten pat. P. 16-17.

teisines formas, nustatytas išimtis. Tiek viešieji, tiek privatieji juridiniai asmenys reorganizuojami vadovaujantis naujojo CK normomis ir jų veiklą reglamentuojančiais įstatymais. Pagal naujojo CK 2.97 straipsnio 9 dalį atskirų juridinių asmenų reorganizavimo ypatumus gali nustatyti įstatymai, reglamentuojantys atskiras juridinių asmenų teises formas. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatyme¹¹⁶ yra detalčiai reglamentuotas viešųjų įstaigų reorganizavimas.

Pagal naujojo CK 2.37 straipsnio 3 dalį religinėms bendruomenėms netaikomos šio kodekso nuostatos dėl juridinių asmenų pabaigos. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas taip pat nenustato religinių bendruomenių ar bendrijų reorganizavimo. Atsižvelgiant į tai, kad religinės bendruomenės ir bendrijos veikia pagal savo kanonus, statutus ar kitas normas, tiek kiek jie neprieštarauja įstatymams (naujojo CK 2.37 straipsnio 3 dalis), jos gali būti reorganizuojamos laikantis minėtų teisės aktų nuostatų. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 19 straipsnyje buvo siūloma nustatyti, kad religinės bendruomenė, bendrija, centras ar jų tos pačios religijos tikslų įgyvendinimui įsteigtas juridinis asmuo gali būti reorganizuotas pagal religinės bendruomenės ar bendrijos įstatus ar juos atitinkančius steigimo dokumentus. Pavyzdžiui, Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodeksas numato šios konfesijos religinių bendruomenių jungimą (121 kanonas) ir skaidymą (122 kanonas), kas atitinka naujojo CK 2.97 straipsnį. Rytų Bažnyčių Kanonų kodeksas nenumato juridinių asmenų skaidymo. Tačiau, pagal šį kodeksą gali būti dalinama juridiniams asmenims priklausanti teritorija¹¹⁷.

Pertvarkymas

Iki naujojo CK įsigaliojimo Lietuvos CK nebuvo atskiro instituto – „juridinių asmenų pertvarkymas“. Toks institutas numatytas naujojo CK 2.104 straipsnyje.

Pagal minėto straipsnio 1 dalį pertvarkymas – tai juridinio asmens teisinės formos pakeitimas, kai naujos teisinės formos juridinis asmuo perima visas pertvarkyto juridinio asmens teises ir pareigas. Vykdam pertvarkymą juridinis asmuo nepasibaigia.

Naujasis CK numato ir draudimą – viešasis juridinis asmuo, išskyrus valstybės ir savivaldybių įmones, negali būti pertvarkomas į privatųjį juridinį asmenį (naujojo CK 2.104 straipsnio 3 dalis).

Pagal naujojo CK 2.37 straipsnio 3 dalį religinėms bendruomenėms netaikomos šio kodekso nuostatos dėl juridinių asmenų pertvarkymo. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas

---

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas//Valstybės žinios, 1996, Nr. 68-1633; 2004, Nr. 25-752.

¹¹⁷ New Commentary on the Code of Canon Law. – New York: Paulist Press, 2000. P. 169.

nenustato religinių bendruomenių ir bendrijų pertvarkymo. Taigi, galima daryti išvadą, kad religinė bendruomenė, bendrija, centras ar jų tos pačios religijos tikslų įgyvendinimui įsteigtas juridinis asmuo gali būti pertvarkytas pagal religinės bendruomenės ar bendrijos įstatus ar juos atitinkančius steigimo dokumentus.

Atsižvelgus į religinės bendruomenės ar bendrijos tikslus – įgyvendinti tos pačios religijos tikslus, ją galima būtų pertvarkyti į viešąją įstaigą arba paramos ar labdaros fondą. Toks fondas, kuris ir pagal savo veiklą atitinka religinę bendruomenę vienuolią veikia ir Lietuvoje – šv. Motinos Teresės kongregacija, kuri įregistruota kaip fondas¹¹⁸.

Likvidavimas

Juridinio asmens likvidavimas – tai toks juridinio asmens pasibaigimas, kai jo veikla nutrūksta, o teisės ir pareigos nepereina kitiems juridiniams asmenims. Juridinis asmuo gali pasibaigti savo valia arba prievarta. Juridinio asmens pasibaigimas savo valia reiškia, kad tokį sprendimą priėmė juridinio asmens organai. Religinės bendruomenės, bendrijos, centro veikla pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą 20 straipsnio 3 dalį gali pasibaigti ir jų sprendimu – jos aukštesnės valdymo institucijos sprendimu, pavyzdžiui, pagal Katalikų Bažnyčios Kanonų teisės kodekso 373 straipsnį, Lietuvos katalikų bendriją – vyskupiją gali steigti ir panaikinti Šventasis Sostas¹¹⁹. Pagal nurodyto įstatymo 20 straipsnio 4 dalį, nutraukus religinės bendruomenės, bendrijos ar centro veiklą, likęs turtas pereina jų įstatuose ar juos atitinkančiame dokumente nurodytam turto perėmėjui. Jeigu turto perėmėjas nenurodytas arba jo nėra, turtas atitenka valstybei.

Juridinis asmuo gali pasibaigti prievarta tik kai jis likviduojamas¹²⁰. Likvidavimo pagrindai yra nustatyti naujojo CK 2.106 straipsnyje. Pavyzdžiui, juridinio asmens dalyvių skaičiaus sumažėjimas mažiau nei įstatymo leidžiamas minimumas. Toks likvidavimo pagrindas negali būti taikomas tradicinėms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, nes joms apskritai nėra taikomas minimalaus dalyvių skaičiaus reikalavimas, nei pagal valstybės nustatytą teisinį reguliavimą, nei pagal Kanonų kodeksą.

Religinių bendruomenių ir bendrijų veiklos priežiūrą pagal Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymą Teisingumo ministerija, kuri analizuoja religinių bendruomenių ir bendrijų veiklą,

---

¹¹⁸ Katalikų žinynas. – Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003. P. 209.

¹¹⁹ New Commentary on the Code of Canon Law. – New York: Paulist Press, 2000. P. 510.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. – Vilnius: Justitia, 2002. P. 207.

rengia medžiaga, susijusią su jų veiklos įteisinimu, sustabdymu ar nutraukimu, apie tai informuoja visuomenę.

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo 20 straipsnio 1 dalis nustato, kad jeigu religinė bendruomenė, bendrija ar centras veikia ne pagal įregistruotus įstatus ar juos atitinkančius dokumentus arba jų veikla pažeidžia Konstituciją ar šį įstatymą, Teisingumo ministerija praneša apie tai raštu įstatymus pažeidusiai religinei bendruomenei, bendrijai ar centrui ir nurodo terminą, per kurį pažeidimai turi būti ištaisyti. Jei pažeidimai neištaisomi, Teisingumo ministerija gali kreiptis į teismą dėl religinės bendruomenės, bendrijos ar centro veiklos sustabdymo. Pagal šią nuostatą Teisingumo ministerija privalo stebėti, ar religinių bendruomenių ir bendrijų veikla atitinka įregistruotus įstatus, ar nepažeidžia Konstitucijos ir Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo.

Teismo sprendimu religinės bendruomenės, bendrijos ar centro veikla gali būti sustabdyta ne daugiau kaip 6 mėnesiams. Jei per šį laikotarpį teismo nurodytas pažeidimas neištaisomas, teismo sprendimu jų veikla gali būti nutraukta. Pažymėtina, kad dar nė karto Teisingumo ministerija nesikreipė į teismą dėl religinės bendruomenės ar bendrijos veiklos sustabdymo. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekte siūloma atsisakyti religinių bendruomenių, bendrijų, centrų bei jų įsteigtų juridinių asmenų veiklos sustabdymo reglamentavimo. Be to, siūloma keisti religinės organizacijos veiklos nutraukimo tvarką, nustatant, kad teisę kreiptis į teismą dėl religinės bendruomenės, bendrijos, centro ar jų įsteigto juridinio asmens likvidavimo turėtų ir prokuroras. Šiame įstatymo projekte nebuvo siūloma nustatyti kuriais atvejais į teismą būtų kompetentingas kreiptis prokuroras, o kuriais Teisingumo ministerija.

Pažymėtina, kad siekiant įgyvendinti sąžinės ir religijos laisvės principus ir atsižvelgiant į Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rekomendaciją Nr. 1412 „Dėl nelegalios sektų veiklos“, Vyriausybės 2000 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. 426¹²¹ sudaryti komisija valstybės institucijų, pagal savo kompetenciją sprendžiančių su religinių, ezoterinių ar dvasinių grupių veikla susijusius klausimus, veiklai koordinuoti.

Prancūzijoje pagal įstatymo Dėl asociacijos sutarties 9 straipsnį asociacija gali pasibaigti pagal įstatus, asociacijos narių valia arba teismo sprendimu.

Pagal įstatus kulto asociacija pasibaigia, jei buvo įkurta terminuotam laikotarpiui ir šis laikotarpis baigėsi. Taip pat patys asociacijos nariai bet kuriuo metu gali priimti sprendimą dėl asociacijos likvidavimo, net jei terminas dar nesuėjo ar jei buvo įsteigta neterminuotai. Iš principo

---

¹²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. balandžio 14 d. nutarimas Nr. 426 „Dėl komisijos valstybės institucijų, pagal savo kompetenciją sprendžiančių su religinių, ezoterinių ar dvasinių grupių veikla susijusius klausimus, veiklai koordinuoti sudarymo“//Valstybės žinios, 2000, Nr. 32-906.

nėra reikalaujama, kad asociacija praneštų apie savo likvidavimąsi, tačiau ji tai gali padaryti savo laisva valia. Tokiu atveju prefektūrai ar suprefektūrai pateikiama deklaracija su visuotinio susirinkimo protokolu bei prašymu apie likvidavimą paskelbti *Oficialiame leidinyje*.

Kulto asociacija likviduojama teismo keliu (antros instancijos teismas pagal kulto asociacijos buveinės vietą) pagal prokuroro ar bet kurio suinteresuoto asmens reikalavimą. Teismas privalo paskelbti kulto asociacijos likvidavimą, jei ji buvo įkurta siekiant neteisėto tikslo; prieštaraujančio įstatymams ir geriems papročiams; kelia grėsmę nacionalinės teritorijos vientisumui ar valdymo formai (įstatymo Dėl asociacijos sutarties 3 straipsnis). Teismas gali paskelbti kulto asociacijos likvidavimą, jei jos steigimo metu nebuvo laikytasi kulto asociacijų steigimą ar jų veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų, pvz. per mažas steigėjų skaičius. Kulto asociacija taip pat gali būti likviduota dėl įvykdyto nusikaltimo¹²².

Neteisėtais tikslais yra rasinės neapykantos ar diskriminacijos kurstymas dėl lyties ar kilmės. Tarp įstatymams priešingų veiksmų yra ir kulto asociacijų įstatų nuostatos, draudžiančios nariams išstoti iš asociacijos ar verčiančios nutraukti ryšius su asmenimis, nesančiais asociacijos nariais¹²³.

Pasibaigus kulto asociacijai, jos turtas perduodamas kitai tos pačios konfesijos kulto asociacijai (asociacijoms) veikiančiai toje pačioje teritorijoje. Tokių nesant – veikiančiai gretimoje teritorijoje (įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo 9 straipsnio 2 dalis).

Tačiau kultas, kurį praktikavo pasibaigusi asociacija, gali būti toliau praktikuojamas, nes įstatymo Dėl viešo kulto išpažinimo 4 straipsnis numato kulto praktikavimo galimybę esant paprastoms asmenų sueigoms.

Pasibaigusi kulto asociacija negali naudotis maldos namais, kurie jai buvo skirti vadovaujantis įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo nuostatomis. Tačiau šie maldos namai, išskyrus, jei nustatyta tvarka (įstatymo Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo 13 straipsnis) pasikeistų jų paskirtis, paliekami toliau naudotis dvasininkams ir tikintiesiems (įstatymo Dėl viešo kulto išpažinimo 5 straipsnis).

Reikia skirti kultinio asociacijos veiklos pobūdžio išnykimą ir pačios kulto asociacijos pabaigą. Jei asociacija įgauna kitą tikslą nei išimtinai kulto praktikavimas ar užsiima kita veikla nei kulto praktikavimas, taip pat jei pažeidžia viešąją tvarką, ji nebelaikoma kulto asociacija. Kulto asociacijų steigimui esant laisvam, vienintelė galima kontrolė gali būti atlikta tik *a posteriori* administracinės valdžios (prefekto) ir arba teisminės valdžios. Tai pasireiškia prefekto atsisakymu

---

¹²² Flores-Lonjou M. *Associations culturelles*. – Paris: Dalloz, 1996. P. 68.

¹²³ La liberté d'association et le droit (Colloque organisé avec la collaboration de la mission interministérielle pour la célébration du centenaire de la loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association). – Paris : Conseil constitutionnel, 2001. P. 50.

suteikti teisę pasinaudoti mokesčių lengvatomis (ar Prancūzijos Valstybės Tarybos dekretu, jei testatoriaus valia dėl palikimo sukėlė paveldėtojų pagal kraujo giminystę pasipriešinimą). Pavyzdžiui, Paryžiaus apaštališkajai armėnų bažnyčiai (pranc. *Eglise apostolique arménienne de Paris*) nebuvo suteikta teisė priimti palikimą dėl jos veiklos daugialypiškumo: jos įstatų 2 straipsnis nustatė, jog be kulto praktikavimo šios asociacijos tikslai buvo „plėtoti armėnų bendruomenės dvasinį, auklėjamąjį, edukacinį, socialinį ir kultūrinį gyvenimą“¹²⁴.

* * * * *

Magistro baigiamajame darbe buvo iškeltos trys hipotezės: Lietuvoje ir Prancūzijoje yra religinių bendruomenių ypatumų (1), religinių bendruomenių reglamentavimas Lietuvoje, priešingai nei Prancūzijoje, yra prieštaringas, jame stinga aiškumo (2), praktinis teisės aktų įgyvendinimas Lietuvoje ne visada atitinka teisės aktuose nustatytą reguliavimą. Visos šios hipotezės visiškai pasitvirtino. Jos trumpai atsispindi ir žemiau pateikiamose išvadose.

---

¹²⁴ Flores-Lonjou M. *Associations culturelles*. – Paris: Dalloz, 1996. P. 32.

Išvados

1. Juridinio asmens samprata Lietuvoje ir Prancūzijoje yra iš esmės panašios. Prancūzijoje juridinis asmuo suprantamas kaip susivienijimas, pasiekęs pakankamą organizuotumo lygį, kad galėtų užtikrinti su jo veikla susijusių teisėtų kolektyvinių interesų apsaugą.
2. Juridinių asmenų teisinės formas Lietuvoje nustato naujasis CK ir įstatymai, Prancūzijoje – Civilinis ir Komercijos kodeksai bei įstatymai.
3. Juridinių asmenų skirstymas į viešuosius ir privačiuosius Lietuvoje ir Prancūzijoje sutampa.
4. Naujasis CK religines organizacijas skirsto į dvi rūšis: tradicines religines bendruomenes, bendrijas ir kitas religines bendruomenes, bendrijas. Prancūzijoje tokio skirstymo nėra.
5. Lietuvoje tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos veikia per se ir nėra steigiamos valstybės aktų nustatyta tvarka. Jos tik įtraukiamos į apskaitą Juridinių asmenų registre. Prancūzijoje religinės bendruomenės (kulto asociacijos, vyskupijų asociacijos) steigiamos valstybės aktų nustatyta tvarka.
6. Religines bendruomenes tiek Lietuvoje, tiek Prancūzijoje steigia tik fiziniai asmenys.
7. Tradicinėms religinėms bendruomenėms Lietuvoje nėra įstatymu nustatytas steigėjų skaičius, o kitoms religinėms bendruomenėms nustatytas – 15 pilnamečių Lietuvos Respublikos piliečių. Prancūzijoje įstatymu nustatytas minimalus religinės bendruomenės steigėjų skaičius siejamas su atitinkamų komunų gyventojų skaičiumi. Mažiausioje komunoje, turinčioje mažiau nei 1000 gyventojų, religinė bendruomenė gali būti įsteigta, jei vienija ne mažiau kaip 7 toje komunoje gyvenančius asmenis.
8. Lietuvos naujajame CK numatytos trijų pakopų religinės organizacijos: religinės bendruomenės, religinės bendrijos ir juridinio asmens statusą turintys religinių bendruomenių ir bendrijų struktūriniai padaliniai. Struktūriniai padaliniai kaip juridiniai asmenys Lietuvoje kol kas neįregistruoti. Teisę steigti tokius padalinius numato ir Religinių bendruomenių ir bendrijų

įstatymas, tačiau, priešingai nei naujasis CK, – tik tradicinėms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms.

9. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme numatytas tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų juridinio asmens teisių įforminimas prieštarauja naujajam CK, pagal kurį tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos yra juridiniai asmenys *per se*.
10. Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo norma, nustatanti teisę Teisingumo ministerijai nustatyti naujai susikūrusios (atsikūrusios) tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos tęstinumą, kuris yra sąlyga juridinio asmens statusui įgyti, prieštarauja ir Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto Sutarčiai dėl santykių tarp Katalikų bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų, nustatančiai, kad kompetentinga Katalikų bažnyčios institucija, vadovaudamasi Kanonų teisės normomis, gali steigti, pakeisti, panaikinti ir pripažinti bažnytinius juridinius asmenis.
11. Tradicinėms religinėms bendruomenėms ir bendrijoms Lietuvoje nėra privaloma pateikti tų duomenų, kuriuos pagal naująjį CK Juridinių asmenų registrui turi pateikti kiti viešieji juridiniai asmenys, įskaitant ir kitas religines bendruomenes ir bendrijas. Tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos pateikia tik trumpą informaciją savo veiklą, valdymo organų narius. Jų pageidavimu, Juridinių asmenų registre įrašoma, kad jos veikia pagal konkrečios religinės bendruomenės ar bendrijos kanonus, statutus ar kitas normas. Prancūzijos religinės bendruomenės nėra registruojamos valstybės registre. Apie jų įsteigimą paskelbiama *Oficialiame leidinyje* pagal prefektūros išduotą dokumentą, patvirtinantį išankstinį deklaravimą.
12. Tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos Lietuvoje įgyja teisnumą ir veiksnumą nuo jų įsteigimo pagal jų veiklą reglamentuojančius kanonus, statutus ar kitas normas.
13. Religinių bendruomenių (bendrijų) teisnumas Lietuvoje yra apibrėžtas naujajame CK, Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme, tarptautinėse sutartyse, kituose viešosios teisės aktuose. Prancūzijoje – Civiliniame kodekse, įstatyme Dėl asociacijos sutarties, įstatyme Dėl bažnyčių ir valstybės atskyrimo.
14. Turto įgijimo ir disponavimo bendrieji pagrindai nustatyti naujajame CK religinėms bendruomenėms (bendrijoms) taikomi kaip ir kitiems vešiesiems juridiniams asmenims.

Prancūzijoje yra nustatyti atitinkami reikalavimai kulto asociacijoms įgyto turto deklaravimui. Turto, neatitinkančio kulto asociacijos tikslo, įgijimas yra niekinis. Jis anuliuojamas bet kurio suinteresuoto asmens ar prokuroro prašymu ir taikoma restitucija.

15. Lietuvoje religinės bendruomenės (bendrijos) gali įgyti turtą ne tik vadovaujantis naujuoju CK, bet ir pagal viešosios teisės aktus. Pavyzdžiui, pagal Gyventojų pajamų mokesčio įstatymą gali gauti 2 procentus fizinių asmenų sumokėto pajamų mokesčio. Pagal Žemės reformos įstatymą tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos gali gauti neatlygintinai žemės, prie jų nuosavybe turimų pastatų, šiems pastatams eksploatuoti.
16. Lietuvoje religinės bendruomenės (bendrijos) gali įgyti turtą pagal specialųjį įstatymą, kuris skirtas jų nacionalizuoto turto, kilnojamųjų kultūros vertybių sugrąžinimui. Prancūzijoje didžioji dalis vyskupijų asociacijų naudojamų kulto pastatų priklauso valstybei.
17. Įstatymu nenustatytas terminas, per kurį turėtų būti sugrąžintas nacionalizuotas religinių bendruomenių (bendrijų) turtas – tuo atitinkamai trukdoma civilinė apyvarta.
18. Įstatymu nenustatytas terminas, per kurį turėtų būti sugrąžintas nacionalizuotas religinių bendruomenių (bendrijų) turtas – tuo atitinkamai ribojama civilinė apyvarta.
19. Lietuvos Konstitucijos 47 straipsnyje nustatytas draudimas įgyti valstybinės reikšmės kultūros objektus. Šis draudimas taikomas ir religinėms bendruomenėms (bendrijoms), nors tokie objektai sudaro didelę religinių bendruomenių (bendrijų) turto dalį. Tačiau, kol Seimas nepatvirtino valstybinės reikšmės kultūros objektų sąrašas, religinėms bendruomenėms (bendrijoms) tokie nacionalizuoti objektai grąžinami ir jos šiuo turtu gali laisvai disponuoti.
20. Priešingai nei Prancūzijoje, kur valstybė išlaiko vyskupijų asociacijų naudojamus maldos namus, Lietuvoje religinių bendruomenių (bendrijų) maldos namų restauravimui ir remontui skiriama minimali parama, kuri keletą metų nedidėja, nepaisant to, kad dauguma šių statinių yra kultūros paveldas ir savo esme valstybinės reikšmės kultūros objektai, kurie pagal Konstitucijos 47 straipsnį nuosavybės teise turėtų priklausyti išimtinai valstybei.

21. Lietuvoje valstybės išskirtinai neribojamas religinių bendruomenių (bendrijų) turto disponavimas. Prancūzijoje turto pardavimas, kitoks perleidimas yra negalimas, kol turtas yra kulto paskirties.
22. Religinių bendruomenių (bendrijų) teisnumas Lietuvoje ir Prancūzijoje skiriasi. Pažymėtinas santuokų sudarymas Lietuvoje bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka ir pareigos dvasininkams uždėjimas rūpintis jos įtraukimu į oficialią valstybės apskaitą, taip pat teisinių santuokos padarinių susiejimu su terminu, per kurį dvasininkas įvykdo pareigą pranešti atitinkamai civilinės metrikacijos įstaigai apie bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytą santuoką.
23. Naujajame CK įtvirtintas vienintelis galimas kanoninės santuokos įrašymo valstybiniame santuokų registre būdas, dėl kurio nebuvo kokių nors būdu susitarta su Katalikų bažnyčia, neatitinka ratifikuotos Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties „Dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir Valstybės teisinių aspektų“ 13 straipsnio 2 dalies.
24. Lietuvoje religinės bendruomenės (bendrijos) savo struktūrą, valdymo organus nustato savarankiškai. Prancūzijoje yra nustatyti reikalavimai religinės bendruomenės visuotiniam susirinkimui: nustatytas atitinkamas minimalus narių skaičius, priklausantis nuo komunos, kurioje įsteigta religinė bendruomenė, gyventojų skaičiaus.

Literatūros sąrašas

Specialioji literatūra:

1. Associations. Oeuvre collective redigée sous la direction d'E. Alfandari et coordination de P-H Dutheil. – Paris : Dalloz, 2000.
2. Kiršienė J., Pakalniškis V., Ruškytė R., Vitkevičius P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. I tomas. Vadovėlis. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004 m.
3. Clark E. A. *Tarptautinės religijos ir tikėjimo laisvės normos ir teisinį religinių organizacijų struktūravimą reglamentuojantys įstatymai*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001 m.
4. Edwards V. ES bendrovių teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2002.
5. Flores-Lonjou M. Associations culturelles. – Paris: Dalloz, 1996.
6. Katalikų žinytas. – Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
7. Keinys St., Klimavičius J., Paulauskas J. ir kt. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
8. La liberté d'association et le droit (Colloque organisé avec la collaboration de la mission interministérielle pour la célébration du centenaire de la loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association). – Paris : Conseil constitutionnel, 2001.
9. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. – Vilnius: Justitia, 2002.
10. Lietuvos statistikos metraštis: 2005. Lietuvos statistikos departamentas. – Vilnius: Informacinis-leidybinis centras, 2005.
11. Maksimaitis M. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918-1940 metais*. – Vilnius: Justitia, 2001.
12. Meilius K., Sagatys G. *Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų kelias į pripažinimą*//Jurisprudencija, 2002, t. 28(20); 128-136.
13. New Commentary on the Code of Canon Law. – New York: Paulist Press, 2000.
14. Papirtis L. V., Kudinavičiūtė I. *Bažnytinių santuokų teisinis reglamentavimas ir apskaita*. Jurisprudencija, 2003, t. 37(29); 89-95.
15. Plumpa P. *Valstybės ir religijos santykis Lietuvoje: Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 straipsnio analizė*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001.
16. Tarptautinių žodžių žodynas. – Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
17. Teyssié B. Droit civil. Les personnes. – Paris: Letec, 1999.
18. Umbrasas V. *Sielovada Lietuvos kariuomenėje: institucinis požiūris*. Religija ir teisė pilietinėje visuomenėje. Tarptautinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Justitia, 2001 m.

Norminė literatūra:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija//Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija//Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.
3. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, priimtas 1966 m. gruodžio 16 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija 2200A (XXI)//Valstybės žinios, 2002, Nr. 77-3288.
4. Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2024.
5. Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl kariuomenėje tarnaujančių katalikų sielovados//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2023.
6. Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto 2000 m. gegužės 5 d. sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų//Valstybės žinios, 2000, Nr. 67-2022.

7. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
8. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 1999.
9. Code civil. – Paris: Dalloz, 2004.
10. Code de commerce//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=&code=CCOMMERL.rcv>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
11. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas//Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
12. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas//Valstybės žinios, 2002, Nr. 73-3085.
13. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos laikinojo pagrindinio įstatymo//Valstybės žinios, 1990, Nr. 9-224.
14. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo įgyvendinimo tvarkos//Valstybės žinios, 1995, Nr. 89-1986.
15. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl religinių rankraščių tekstų (torų), perrašintų išimtinai apeigų paskirčiai, perdavimo žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms//Valstybės žinios, 2000, Nr. 87-2656.
16. Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymas//Valstybės žinios, 1993, Nr. 12-296; 2002, Nr. 124-5626.
17. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymas//Valstybės žinios, 2001, Nr. 55-1940.
18. Lietuvos Respublikos Katalikų bažnyčios nuosavybės teisės į kilnojamąsias kultūros vertybes atkūrimo įstatymas//Valstybės žinios, 2005, Nr. 31-975.
19. Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas//Valstybės žinios, 1995, Nr. 53-1292; 2003, Nr. 59-2638.
20. Lietuvos Respublikos religinių bendrijų teisės į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo tvarkos įstatymas//Valstybės žinios, 1995, Nr. 27-600.
21. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas//Valstybės žinios, 1995, Nr. 89-1985.
22. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymas//Valstybės žinios, 1997, Nr. 107-2688.
23. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas // Valstybės žinios, 1996, Nr. 68-1633; 2004, Nr. 25-752.
24. Lietuvos Respublikos 2006 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas//Valstybės žinios, 2005, Nr. 150-5462.
25. Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas//Valstybės žinios, 2002, Nr. Nr. 124-5619.
26. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. vasario 14 d. įstatymas „Dėl maldos namų bei kitų pastatų gražinimo religinėms bendruomenėms“//Valstybės žinios, 1990, Nr. 8-196.
27. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas//Valstybės žinios, 1991, Nr. 24-635; 1997, Nr. 69-1735.
28. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas//Valstybės žinios, 2001, Nr. 71-2524.
29. Loi du 9 décembre 1905 concernant la séparation des Eglises et de l'Etat//http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=264177&indice=7&table=LEX_SIMPLE_AV90&ligneDeb=1; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
30. Loi du 2 janvier 1907 concernant l'exercice public des cultes//http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=242542&indice=1&table=LEX_SIMPLE_AV90&ligneDeb=1; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

31. Loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association// http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=242489&indice=6&table=LEX_SIMPLE_AV90&ligneDeb=1; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
32. Décret n°2003-607 du 3 juillet 2003 portant création d'une commission chargée de mener une réflexion sur l'application du principe de laïcité dans la République // <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Ajour?nor=PRMX0306722D&num=2003-607&ind=1&laPag=1&demande=ajour>, prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
33. Décret du 13 juin 1966 No. 66-388 // <http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Ajour?nor=&num=66-388&ind=1&laPage=1&demande=ajour>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
34. Lietuvos Respublikos Seimo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas Nr. IX-464 „Dėl valstybės pripažinimo suteikimo Lietuvos evangelikų baptistų bendruomenių sąjungai“//Valstybės žinios, 2001, Nr. 62-2249.
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Vyskupų konferencijos laikinas susitarimas „Dėl Katalikų Bažnyčios nustatyta tvarka sudarytų santuokų įtraukimo į valstybinę apskaitą“. – Vilnius, 2001.
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios, 2003, Nr. 107-4810.
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugsėjo 3 d. nutarimas Nr. 1055 „Dėl žydų religinėms bendruomenėms ar bendrijoms perduotinių torų sąrašo patvirtinimo“//Valstybės žinios, 2001, Nr. 77-2700.
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 16 d. nutarimas Nr. 999 „Dėl pastato Kretingoje, rotušės a. 15, perdavimo“ // <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=147725&Condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. balandžio 14 d. nutarimas Nr. 426 „Dėl komisijos valstybės institucijų, pagal savo kompetenciją sprendžiančių su religinių, ezoterinių ar dvasinių grupių veikla susijusius klausimus, veiklai koordinuoti sudarymo“//Valstybės žinios, 2000, Nr. 32-906.
40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimas Nr. 851 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų patvirtinimo“//Valstybės žinios, 1998, Nr. 63-1816.
41. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. 799 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimo Nr. 851 „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“//Valstybės žinios, 2004, Nr. 100-3722.

Teismų praktika:

1. Conseil constitutionnel, décision du 16 juillet 1971//<http://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1971/7144dc.htm>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodekso 6 straipsnio antrosios dalies, 11 straipsnio ir 12 straipsnio antrosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“//Valstybės žinios. 1994. Nr. 31–562.
3. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2000 m. birželio 13 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 1 straipsnio 5 punkto, 10 straipsnio 3 ir 4 dalių, 15 straipsnio 1 dalies, 20 straipsnio, 21 straipsnio 2 punkto, 32 straipsnio 2 dalies, 34 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių, 35 straipsnio 2 ir 5 punktų, 37 straipsnio 2 punkto ir 38 straipsnio 2 ir 3 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai//Valstybės žinios, 2000, Nr. 49-1424.
4. Conseil d'Etat, décision du 21 janvier 1983//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=32894&indice=1&table=JADE&ligneDeb=1>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

5. Conseil d'Etat, Avis d'assemblée – 24 octobre 1997 *Association locale pour le culte des Témoins de Jéhovah de Riom*//http://www.conseil-etat.fr/ce/jurispa/index_ju_aj9708.shtml; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
6. Conseil d'Etat, décision du 17 juin 1988//<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=34333&indice=1&table=JADE&ligneDeb=1>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Vilniaus arkivyskupija v. Vilniaus miesto taryba. Nr. 3K-7-387/2005 m.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje S.Novopolskaja v. Lietuvos Evangelikų reformatų Sinodo kolegija. Nr. 3K-3-1005/2002 m.
9. *Hasan ir Chaush v. Bulgarija*, App. No. 30985/96, European Ct. of Human Rts., 26 October 2000//<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/viewhbkm.asp?action=open&table=1132746FF1FE2A468ACBCD1763D4D8149&key=13461&sessionId=5140666&skin=hudoc-fr&attachment=true>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
10. *Serif v. Graikija*, App. No. 34369/97, European Ct. of Human Rts., 14 December 1999//<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=Grece%20%7C%20Serif&sessionId=5140666&skin=hudoc-fr>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

Kiti dokumentai:

1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso projektas//Valstybės žinios, 1996, Nr. 108.
2. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija)//<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=187716&Condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
3. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos muitų tarifų įstatymo 6 straipsnio papildymo įstatymo projektų aiškinamasis raštas//<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=187721&Condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.
4. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto 2002 m. lapkričio 18 d. išvada dėl Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (IXP-1929)//<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?condition1=193546&condition2=>; prisijungimo laikas 2005 m. gruodžio 26 d.

Interneto svetainės:

<http://www.conseil-constitutionnel.fr>
<http://www.conseil-etat.fr>
<http://cmiskp.echr.coe.int>
<http://www.lat.litlex.lt>
<http://www.legifrance.gouv.fr>
<http://www.lrkt.lt>
<http://www.lrs.lt>
<http://www.lvat.lt>

Santrauka

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjamas Lietuvos religinių bendruomenių teisinis reglamentavimas ir šio reglamentavimo praktinis įgyvendinimas, lyginant jį su kitos valstybės – Prancūzijos – religinių bendruomenių (kulto asociacijų, vyskupijų asociacijų) teisiniu reglamentavimu. Šiame darbe siekiama atskleisti religinės bendruomenės, kaip viešojo juridinio asmens, sampratą, jos steigimo, valdymo organų, taip pat pabaigos ypatumus. Analizuojamas religinės bendruomenės teismo turinys, jos turtinės teisės, daug dėmesio skiriama bažnytinių santuokų įtraukimo į oficialią apskaitą bei religinių bendruomenių nuosavybės teisės atkūrimo problemoms.

Magistro baigiamajame darbe keliamos hipotezės, kad yra religinės bendruomenės Lietuvoje ir Prancūzijoje turi savo ypatumų; kad religinių bendruomenių reglamentavimas Lietuvoje, priešingai nei Prancūzijoje, yra prieštaringas, jam stinga aiškumo ir, kad praktinis teisės aktų įgyvendinimas Lietuvoje ne visada atitinka teisės aktuose nustatytą reglamentavimą. Visos šios hipotezės pasitvirtino.

Résumé

Ce travail de mémoire est consacré à l'analyse de la réglementation juridique des organisations religieuses en Lituanie et à son application, en faisant une comparaison avec le système juridique français des organisations religieuses (associations cultuelles et associations diocésaines). Ce travail fait apparaître la conception de l'organisation religieuse comme personne morale, révèle les particularités de sa création, de sa dissolution et de sa gestion. Sont analysés le contenu de sa capacité juridique, ses droits d'acquérir des biens, en portant une attention particulière à l'inscription au registre des mariages conclus à l'église et aux problèmes de l'attribution aux organisations religieuses de leurs biens qui avaient été nationalisés auparavant.

Trois hypothèses ont été vérifiées dans ce travail: les organisations religieuses en Lituanie et en France ont leurs particularités; la réglementation juridique des organisations religieuses en Lituanie, contrairement à celle de la France, est contradictoire et manque de la clarté; l'application de cette réglementation en Lituanie ne correspond pas toujours à la lettre du texte juridique. Les trois hypothèses ont été prouvées.

Lietuvos Respublikos religinių bendruomenės ir bendrijos

Tradicinės bendruomenės ir bendrijos		Kitos religinės bendruomenės ir bendrijos	
Pavadinimas	Lengvatos	Pavadinimas	Lengvatos
Evangelikai liuteronai; Evangelikai reformatai; Graikų apeigų katalikai; Judėjai; Karaimai; Musulmonai sunitai; Lotynų apeigų katalikai; Sentikiai; Ortodoksai (stačiatikiai); Evangelikų baptistų bendruomenių sąjunga	<p>1. Valstybinėse švietimo ir auklėjimo įstaigose gali būti atliekamos apeigos</p> <p>2. Valstybinėse švietimo įstaigose bei konfesinėse mokymo įstaigose gali būti dėstoma tikyba</p> <p>3. Gali steigti ir turėti bendrojo lavinimo mokyklas bei kitokias mokymo, švietimo ir kultūros įstaigas, taip pat mokymo-ugdymo įstaigas dvasininkams ir tikybos dėstytojams rengti</p> <p>4. Mokymo įstaigos, mokyklos, suteikiančios valstybės nustatytą išsilavinimą, gauna finansinę ir kitokią paramą iš valstybės ir savivaldybių biudžetų.</p> <p>5. Jų švietimo ir ugdymo įstaigos, suteikiančios valstybinio standarto bendrąjį išsilavinimą, yra finansuojamos ir išlaikomos Švietimo ir mokslo ministerijos nustatyta tvarka, skiriant biudžeto lėšų tiek pat, kiek ir atitinkamo tipo (pakopos) valstybės ar savivaldybių švietimo įstaigoms</p> <p>6. Galimybė iš valstybės gauti paramą kultūrai, švietimui bei labdarai</p>	Armėnų apaštališkoji bažnyčia; Baptistai ir laisvieji krikščionys; Išganymo armija; Jehovos liudytojai; Kristaus bažnyčios; Metodistai; Naujoji apaštalų bažnyčia; Nedenominacinės krikščionių bažnyčios; Pastarųjų dienų šventųjų Jėzaus Kristaus bažnyčia (mormonai); Pasaulietinis namų misionierinis judėjimas; Rumunų ortodoksai; Sekmininkai; Septintos dienos adventistai; Suvienijimo judėjimas (munistai); Achmadijos Džamalo musulmonai; Neislamiško sufizmo bendruomenė; Krišnos sąmonės organizacija; Japonijos budizmo bendruomenės; Laoso budizmo bendruomenės; Tibeto budizmo bendruomenės; Zen budizmo bendruomenės; Bahajai;	<p>1. Ne</p> <p>2. Ne</p> <p>3. Taip</p> <p>4. Taip</p> <p>5. Ne</p> <p>6. Taip</p> <p>7. Ne</p> <p>8. Ne</p>

	<p>7. Pagal jų kanonų nustatytą procedūrą sudaryta santuoka gali sukelti tokias pat teises pasekmes kaip ir sudaryta civilinės metrikacijos įstaigoje</p> <p>8. Jų valstybinis pripažinimas yra neatšaukiamas</p>	Pagonys	
--	---	---------	--

Pastaba – panaudoti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos svetainėje (www.tm.lt) esantys duomenys apie Lietuvoje įregistruotas religines bendruomenes, bendrijas ir kitas religines organizacijas ; duomenų atnaujinimo data : 2003-05-20 [[patikslinti internetine nuoroda](#)]

Religinių bendruomenių organai

	Lietuvos Respublikos viešųjų juridinių asmenų organai	Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių organai	Prancūzijos Respublikos kulto asociacijų organai
1. Sprendimų priėmimo organas	Visuotinis dalyvių susirinkimas	Visuotinis dalyvių susirinkimas (įstatymais nereglamentuotas)	Visuotinis narių susirinkimas (neprivalomas)
Pagrindinės funkcijos	Keičia juridinio asmens įstatus; Skiria ir atleidžia juridinio asmens valdymo organo narius (nari); Tvirtina metinę finansinę ataskaitą; Priima sprendimus dėl juridiniam asmeniui priklausančio ilgalaikio turto perleidimo, nuomos ir pan.; Priima sprendimus dėl juridinio asmens reorganizavimo, likvidavimo		Reiškia ieškinius; Priima sprendimus dėl turto administravimo; Keičia kulto asociacijos įstatus; Priima sprendimus dėl kulto asociacijos likvidavimo.
2. Valdymo ir atstovavimo organas	Valdymo organas (vienasmenis arba kolegialus)	Valdymo organas (vienasmenis arba kolegialus)	Valdymo organas (vienasmenis arba kolegialus)
Pagrindinės funkcijos	Finansinės atskaitomybės sudarymas; Juridinio asmens dalyvių susirinkimo sušaukimas; Duomenų ir dokumentų pateikimas juridinių asmenų registru; Pranešimas juridinio asmens dalyviams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės juridinio asmens veiklai; Juridinio asmens veiklos organizavimas;	Teisė sudaryti sandorius (Kitas teises nustato kanonai, statutai ar kitos normos)	Priima sprendimus, susijusius su kulto asociacijos valdymu; Atstovauja kulto asociaciją santykiuose su trečiaisiais asmenimis; Gali vykdyti kontrolės funkcijas.

	Juridinio asmens dalyvių apskaita; Juridinio asmens turto ir viso kito, kas susiję su jo veikla tvarkymas, dokumentų ir kitos informacijos apie juridinio asmens turtą ir veiklą saugojimas, kad kiekvienas turintis teisinį interesą asmuo bet kada galėtų gauti visapusišką informaciją apie to asmens turtines teises ir pareigas.		
3. Kiti organai	Priežiūros organas (neprivalomas)	Įstatymais nereglamentuota	Gali būti sudaromas kontrolės organas (neprivalomas)
Pagrindinės funkcijos	Prižiūri valdymo organo veiklą; Pateikia visuotiniam dalyvių susirinkimui atsiliepiamus ir pasiūlymus dėl juridinio asmens veiklos strategijos, metinės finansinės atskaitomybės, pelno paskirstymo.		Funkcijos apibrėžiamos kulto asociacijos įstatuose.

Prancūzijos Respublikos kulto asociacijos

Pagal 1905 m. įstatymą Dėl Bažnyčių ir Valstybės atskyrimo įsteigtos kulto asociacijos		Pagal 1901 m. įstatymą Dėl asociacijos sutarties įsteigtos asociacijos, kurių vienas iš tikslų yra kulto praktikavimas		Vyskupijų asociacijos		Valstybės pripažintų kultū asociacijos (Alsace – Moselle departamentai)	
Pavadinimas	Lengvatos	Pavadinimas	Privalumai ir trūkumai	Pavadinimas	Lengvatos	Pavadinimas	Lengvatos
	Mokesčių lengvatos	Naujų religinių judėjimų asociacijos ; Prancūzijos protestantų federacija ir kt.	Negali priimti nei testamentu, nei dovanojimo sutartimi perduodamo turto ; Negali naudotis kulto asociacijoms skirtomis mokesčių lengvatomis ; Negali gauti valstybės, departamentų, komunų subsidijų Gali turėti socialinių, kultūrinių, šviečiamųjų tikslų ; Gali priimti iš rankų į rankas perduodamą turtą (banknotus, baldus, čekius), tačiau	Katalikų kulto asociacijos	Mokesčių lengvatos,	Katalikai ; Liuteronai ; Reformatai ; Izraelitai	Valstybės, komunų subsidijos; Darbo užmokesčio dvasininkams (~ 1600) mokėjimas, gyvenamo ploto jiems suteikimas ; Mokesčių lengvatos (tačiau didelė viešosios valdžios kontrolė)

			dovanotojas dėl to negauna jokių mokesčių lengvatų. Silpna viešosios valdžios kontrolė				
--	--	--	--	--	--	--	--

Lietuvos Respublikos tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos

Metų pradžioje

	Religinių bendruomenių skaičius				Maldos namų skaičius				Dvasininkų skaičius			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Evangelikai liuteronai	54	54	54	54	41	41	41	41	25	21	20	20
Evangelikai reformatai	13	...	...	14	9	...	...	9	6	...	...	5
Graikų apeigų katalikai	4	4	4	4	1	1	1	1	2	2	2	2
Judėjai	5	5	6	6	3	3	3	3	1	1	1	2
Karaimai	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	1	1
Musulmonai sunitai	5	5	5	5	5	5	5	5	10	10	10	10
Lotynų apeigų katalikai ¹	679	677	677	677	701	701	705	705	780	787	791	806
Sentikiai	54	59	59	59	43	44	44	44	15	23	22	22
Ortodoksai (stačiatikiai)	47	51	50	50	47	51	50	50	45	43	43	42

¹ Maldos namų skaičius.² Lietuvos evangelikų baptistų bendruomenių sąjunga turi 7 parapijas, 10 veikiančių maldos namų, 23 dvasininkus.

Lietuvos Respublikos katalikų parapijos ir bažnyčios

Lietuvos Vyskupų Konferencijos duomenys metų pradžioje

	Parapijų skaičius					Bažnyčių skaičius				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Iš viso vyskupijose	690	679	677	677	677	701	701	701	705	705
Kaišiadorių	69	68	68	68	68	69	69	69	69	69
Kauno	93	92	92	90	90	100	100	100	101	101
Panevėžio	114	112	111	112	112	114	113	113	113	113
Šiaulių	68	67	67	67	67	69	69	69	69	69
Telšių	143	142	143	143	143	139	139	139	139	139
Vilkaviškio	103	103	103	103	103	105	105	105	104	104
Vilniaus	100	95	93	94	94	105	106	106	110	110